A. Kaila

Wäikese Änni elulugu

22. — T. 1

Wäikese Anni elulugu.

Wäikese Anni elulugu

Kirjutanud **Aina Kaila**

Eesti keelde tõlkinud
Anna Prants

Tallinnas, 1922.
Kirjastuse Ühisus „Kool".

A. Kümmeli trükk, Tallinnas.

Eessõnaks laste wanematele.

Laste kirjanduse ülisuur tähtsus on küll nii tuntud, et waja pole selle tarwiduseſt pikemalt seletada. Iga rahwa tulewik seisab ta lastes, rahwaste eluõhuks on haridus, kultuur, ja kultuuri alusnõudeks on lugemine; sellepärast tuleb lapsi juba waraseſt nooruseſt peale lugemisele õhutada, äratada ja õpetada. Ning see peab sündima lastele meeldiwal, mõnusal ja lõbusal moel. Seſt ajad, mil lapsi witsa käes hoides lugema pandi, on õnneks igawesti maha maetud. Et lapsed lugemiseſt mõnu tunneks ja ise seda oskust omandada püüaks, on waja lastekirjanduſt kõigiti wäikestele lugijatele suupäraliseks seada. Eesti kirjandusliſe arenemise jooksul paaril wiimasel rahwapõlwel on sellesse küll juba kaunis kogu lastekohaſt lugemist tekkinud. Kuid pikk ja raske sõjaaeg pani palju muu paha kõrwal ka kirjanduſe kosumise seisma ja lastekirjanduſe ilmumise lõpetas ta peatselt täiesti. Peale „Postimehe“ kaasaskäiwa „Lastelehe“ ei ilmunud aastate jooksul laste jaoks enam midagi. Sõja järele on küll muu kirjanduſe kaswamise kõrwal ka jälle lasteraamatuid ilmuma hakanud. Kuid nendes tunnub enamasti see ühekülgsus, et nad esimeses reas naljaſtuliſed on. Muidugi on naljal oma mõnu ja mõju, nimelt algajate lugijate juures, ja tõmbab neid kaasa. Kuid nali ei toida ikkagi mitte waimu, waid köditab ainult meeli. Ja kui naljatuſed kohati weel madalamaiguliſeks saawad, on nende wäärtus wäga küſitaw — wõiwad kahjulikultki mõjuda.

Õigeks waimutoiduks on lastele juba alguseſt peale tungiwalt tarwiline pakkuda tõſiſe ſiſuliſt, waimu walgustawat ja meelt ülendawat lugemiſt, millel kauni ja

kerge koore ſees ka maitſew ja toitew tuum leidub, mis wäikeste lugijate arenewat waimu juhiks lugemiſeſt ſaadawa meeldiwuſe juures ka auſale mõttewiiſile, ſihiks nende ſilmad waatama enda hingesſe, ſeespoole, eespoole ja ülespoole.

Niiſuguſeks ſündſaks lasteraamatuks on Soomes ſaanud ſee tööke, mida ſiin Eesti tõlkes oma rahwa lastele uſaldan pakkuda. Soome tuntud lastekirjaniku Kaila raamatuke „Wäikeſeſt Anniſt" on nii oma laduſa jutustamiſewiiſi kui ka puhta, auſa ja aateliſe ſihi päraſt rohket lugupidamiſt leidnud, nii et ſeda mitmel korral on trükitud. Soowin ja loodan, et ſee ka Eesti wainudel meie wäikestele ſarnaſt meeldiwuſt ja tulu tooks, kui Soome ſaludel on ſündinud. Peale muu wõiks ſee raamatuke ka kohaſeks killuks olla „Soome ſilla" ehitamiſele, kuna ſelle kaudu Soomemaa ja ta looduſe oluſid meie lastele tutwuſtatakſe ning nendes nõnda huwituſt wennasrahwa wastu äratatakſe.

Raamatus leiduwad pildikeſed teewad ſeda wäikestele lugijatele iſeäranis meeldiwaks, rõõmuſtawad nende meeli ja ſelgitawad paremini jutuſtuſe ſiſu.

Leidku ſiis raamatuke lahket wastuwõtmiſt ja huwituſt, olgu ta pilpaks Eesti kultuurihoone ehituſel.

Tõlkija.

Raamatu kirjutaja eessõna.

Minu wäikestele sõpradele Soome saludel.

Halwadel, sadustel suwepäewadel, niisamuti ka talwel külma, tuisuse ilmaga, mil teie wäljas lahkes looduses wiibida ei saa, on teil, seda ma tean, juba ammust saadik, mu armsad wäikesed sõbrad, üsna wõimata läbi saada, kui teil midagi iseäralist lõbu ja huwitust saadawal pole. Siis te lähete küll mõnigi kord ema juurde pärima, et mida me ometi peaksime tegema, aga emalgi läheb raskeks teile igakord kohast nõu anda. Jõuluks saate küll wististi wanematelt mõndagi mänguasja kingiks, kuid need lähewad ikka aegapidi katki, wõi neid ei saa ometi kõiki suwel maale minnes ligi wõtta. Nõnda wõin küll hästi aru saada, et aeg teil waheşt igawaks läheb ja laste toake

kitsana tundub. Sellepärast sõstistan ma teile salakesi kõrvadesse midagi, millest loodan, et see teile kõigile rohket lõbu toob: Teie hakake üksteisele jutukesi ja muinasjuguśid kõnelema! Mis te sellest arvate? Eks see oleks küll õieti mõnus ja meeldiw, niisugustel päewadel, kui nüüdki on, mil tuul õues hulub ning uksi ja aknaluukisid kolistab, ning wihmalagin rabisedes katuste ja seinte wastu käib.

Niisugustel tundidel istuge siis ilusti kõik kas laua ümber, wõi kui see paremalt tunnub, põrandale maha, ja siis hakaku üks teitest muude õpetajaks, wõi kui tahate temale midagi muud nime anda, kas päälik wõi juhataja, siis on see mulle ükskõik. — Nõnda jah, üks olgu siis „õpetaja", esiti kõige wanem ja siis teisel korral tema järgmine ea poolest, ja nõnda edasi kõik kordamööda. — Aga teie ei tohi mitte tülitseda, sest kui seda teete, lõpetan ma oma jutustamise jalapealt ära. — Nõnda siis, üks on „õpetaja", ja tema jutustab nüüd mis tahes jutu wõi lookese, ning teised kuulagu tähele pannes ja hoolega. Kui siis jutt lõpule kõneldud, hakaku „õpetaja" teistelt järele pärima seda, mis ta jutustanud, ja siis wõite teineteisele wastata ja igaüks kõnelgu seda, mis temale jutust kõige paremini meelde jäänud, wõi mis temale kõige lõbusam ja tähtsam asi jutus oli.

— Aga mis siis teha, kui teie wast keegi midagi kõnelda ei mõista, wõi ühtegi juttu just meelde ei tule? Siis peate küll teist nõu otsima, ja ma ütlen kohe, missugust. Teie hakake siis midagi lugema ja wõtke minupärast käsile mõni nendest wäikestest lookestest, mida siin raamatukeses leiate. Aga hoiatan teid, et te selle juures mitte kärsituks ega läbemataks ei saa, waid lugege ikka ainult üks lugu ühekorraga, siis kestwad need mitmeks halwa ilma ajaks. Ja lugege ikka ilusti tasase häälega, nõnda et ema sel ajal puhata wõiks, mil teie waguśalt koos istute. Ning mina rõõmustan siis õieti wäga, et te olete minu omad wäikesed ja paid sõbrakesed.

---

1. Wäike Anni.

li kord wäikene kuldjuukseline, sinisilmaline tütarlapsuke, nimega Anni. Tema elas ühes oma wanematega ja õde-wendadega ilusal Sawomaal (Põhja-Ida Soomes). Wendi oli temal kaks, Kalle ja Jussi, ja üks õde Helmi. Anni oli neist kõige wanem. Oma wäga teraſe ja ergu iſeloomu juures ei ſuutnud ta ära oodata, kuni Kalle, Jussi ja Helmi tema mängudeſt õieti aruſaama oleks hakanud, ſeſt nad olid kõik alles piſukeſed. Sellepäraſt jooksis Anni tihti kiirel jalal toaſt

kööki ja sealt õuele, omale teisi mänguseltslisi otsima. Seal oligi neid mitu. Nimelt naabritalu Aadi ja sulaste toast wäike Üliste Maiju, mõlemad Anniga ühewanused, ja need olid ikka wäga rõõmsad, kui Anniga ühes mängida wõisid. Seda lõbu, mis neil seal oli! Aida taga leidus awar, tasane muru, mille keskele Anni isa kaks suurt koormat liiwa wedada oli lasknud, ja see liiwahunik oli otse laste armsam mängupaik. Liiwasse sepitseti kodutalu ja selle ümber ehitati aed wõi müür. Sest lastel oli muidugi waja kodus elamist mängida. Anni oli ema, Aadi isa ja Maiju laps.

Kui kodu ümber aed walmis saanud, jagati aia seespool olew ruum eriosadesse: siin oli tuba, seal tall, seal laut, ja järgi jäänud kohtadesse paigutati kaew, saun ja muud talus tarwilised hooned. Aadi tõi kodusse hästi palju mänguasju ligi. Ta oli õige osaw ja hoolas poiske. Kui ta omale mingi mänguasja sai, ei annud ta seda kunagi teiste kätte ja nõnda püsis see kauemini terwe ja ilus. Kuid Annile andis ta oma asju ikka heameelega mängida, sest Anni hoidis neid õieti hästi ja ettewaatlikult. Muude seas oli Aadil ka nelja ratta peal liikuw ilus puuhobune ja selle taha oli tema wäikse kaherattaga käru rakendanud. Hobuse nimi oli Hiirakko (hiirekarwaline).

„Wõtame Hiirakko oma hobuseks", soowitas Aadi.

„See ei mahu aga meie talli sisse," wastas Anni.

„Waadake, siin on mul õige ilus walge hobune," ütles juurde astunud Maiju, kes puuriidast omale suure hulga siledaid puupulki põllesse oli kogunud ja nüüd neid teistele näitas. Pulkadest saadigi õige sündsaid hobuseid ja warsu. Aga Aadi Hirakko oma käruga paigutati kodust wäljaspoole teisesugust mängu ootama. Lehmadeks toodi maantee äärelt ja ligidalt liiwakoopast hulgana õige siledaid ja puhtaid ümarguśi kiwa. Lammasteks koguti männikäbid ja tehti neile puutikudest jalad alla. Sigadeks wõeti kollased jõenupud, mida Anni isa igal hommikul ligiolewast järwest tõi, kui seal oma kalawõrkusid waatamas käis.

Kui nõnda usinalt talitatud, hakkas kodu juba walminult tunduma. Maijul oli otsatu palju taldreku ja tassi tükka, mida ta iga kord, kui mõni nõu katki läks, oma hoole alla oli kogunud ja neid nõnda otse enese nõudeks pidas. Nendest saadi nüüd ühisele kodule lauanõud. — Seda mängu oleks wõi terweks päewaks jätkunud, aga enamasti tuli loole äkki lõpp. Sest Annit kutsuti ikka otse mängu keskel tuppa ja nõnda pidi mäng teiseks korraks jääma.

---

2. Aadi ja Anni tülitsewad.

Kord, kui Anni ja Aadi jälle parajasti heas mängutujus olid, leidsid nad ilusa, walge, umbes rusika suuruse kiwi. Ei tea õieti, kumb

selle leidis, aga Aadi käes ta oli. Mõlemad tahtsid kiwi omaks wõtta, sest selleşt oleks ühisesse kodusse wäga tore, walge lehm saanud, ilus Lumikki. Aga Aadi ei annud kiwi ära ega lasknud Annit seda lauta panna. Anni oli jonnakas laps ja nõudis kõwasti Aadilt Lumikkit eneşele. Aadi aga ei annud, waid ütles, et ta selle ise on leidnud ja omale peab. Kiusakalt hoidis ta käe, mille peos kiwi oli, selja taga ja seisis nõnda Anni ees harkjalul sirgelt, wihase näoga, nagu mõni politseinik.

„Anna kiwi siia," nõudis Anni.

„Ei anna kah," wastas Aadi selle peale uhkelt.

Ja arwake lapsed, mis siis sündis?

Anni paenutas ennast wähe Aadi poole ja — ja — hammustas Aadit õlast, — selle käe õlast, mille peos kiwi oli. Aadi tiljatas inetult, laskis kiwi maha langeda ja jooksis nuttes kodu. Anni hambad olid walusalt tema õlasse puutunud ja Anni kiusakus tema südamesse lõiganud. Aga siissama tuli ka Annile oma häda! Mis ta pidi tegema? Tal oli oma tigedusest wäga kahju. Kas ei jooksks ta Aadi järele ja paluks temalt andeks? Aga Aadi oli juba teisele poole aeda jooksnud, oma kodu õuele. Sinna ei tohtinud Anni järele minna, kuna ta nii rumalasti oli teinud.

Ja nüüd seisis Anni nukralt ja waatles maas olewat Lumikki kiwi. Ta ei tahtnudgi aga nüüd seda enam üles tõsta. Seisis aga ja wahtis kiwi. Anni waeseke häbenes ja tal oli wäga paha meel, et mäng nii halwasti lõppes.

Äkki pistis ta jooksma ja ruttas oma tuppa, nurgakambri akna juurde, kust Aadi kodu õuewärawat ja ka wähe toa ust wõis näha. Ise mõtles, et kui hea see oleks, kui Aadi weel toast wälja tuleks. Aga Aadi ei tulnud enam, ei sellel ega järgnewal päewal.

Kolmandal päewal nägi Anni Aadi ema, Hännise tädi, oma kodu õuel kõndiwat. Siis ruttas ta wälja, pistis oma wäikese tõmpninakese läbi prao teiselepoole wärawat ja hüüdis tasaselt:

„Hea tädi, kuule nüüd, Hännise tädi — kas Aadi enam ei tulegi minuga mängima?"

„Kuida ta sinuga mängida wõibgi, sina ju hammustad!" wastas Hännise tädi nukralt.

„Tädike, see oli ainult ükskord nii, tuli üsna kogemata! Ma ei hammusta Aadit enam kunagi!" tõendas Anni waeseke häbenedes, poolnutuse häälega. Ja pealegi lubas ta Lumikki Aadile päriselt omaks anda, kui see aga temaga jälle mängima tuleks.

Siis tuli Hännise tädi läbi wärawa Anni juurde, tippis temale lahkelt sõrmega pähe, näitas siis muru poole, Anni liiwahuniku peale, ja ütles:

„Eks näe, Anni, Aadi ongi juba seal!"

Ja nõnda oligi. Aadi mängis Maijuga õige lõbusalt Anni liiwahunikus. Ja kas teate — Aadi wallatu oli juba warem seal olnud, aga oli sinna Anni nägemata teist teed pidi läinud. Anni, oma rumala teo pärast muretsedes, ei olnud liiwahuniku poole waadanudgi ja nõnda Aadit mitte näinud. Nüüd aga jooksis ta õige kiirejalul liiwahuniku juurde,

pani käe Aadi kaela ümber ja palus temalt andeks. Seda lubas Aadi heameelega ja nõnda läks mäng edasi — paremini kui enne.

---

3. Anni isa.

Anni isa oli ilus ja tugew mees, wististi nii tugew kui mõni hiiglane. Aga tema oli ka õieti hea loomuga ja armastas oma lapsukesi lõpmatalt. Nimelt oli Anni tema pailaps. Juba tillukesest saadik oli ta Annit õpetanud oma sülle ronima. See sündis nõnda: Isa wõttis Anni wäikesed käekesed oma peosse, hoidis nendest kõwasti kinni ja käskis last firgelt ja kindlalt üles astuda. Anni ronis ja ronis ja üks-kaks-kolm oligi ta isa õla kõrgusel. Siis haaras kätega isa paksujuukselisest peast kinni ja wupsti, istus ta isa õlal, julgelt ja kindlalt nagu kuningas troonil. Ja siis alles algas lõbu! Isa oli hobune, Anni ratsanik, ja nõnda jooksti kiirelt tubadest läbi, aga ikka tasaselt warwastel, ja ettewaatlikult, nõnda et ema ei segatud, kes magamisetoas wäikest Helmit uinutas. Aga mõlemad wennad jooksid järele kui hobuwarsad. Anni isa mõistis wäga palju lastelaule ja jookstes wilistas ta ikka mõnda neist, näituseks:

„Wäikesed tüdrukud, need kenasti ratsutawad
Aga suured herrad, need tuhat nelja ajades kihutawad;
Ja talupojad, need kõnniwad järgi longates, longates!"

Kui siis Anni oma korra isa õlal oli saanud ära olla, tuli kord poegade kätte. Aga

need ei olnud sugugi nii kärmed isa sülle ronima. Sellepärast pidi isa neid lauа peale tõstma ja sealt mõlemaid ühtlasi oma kummagile õlale upitama. Ja siis algas niisamasugune ratsutamine, kuid nüüd oli Anni warsaks.

Kord ilusal suwepäewal ütles isa lastele: „Nüüd läheme kõik Sawijärwele suplema!"

See oli küll päriselt ainult wäike tiik, aga et ta wesi õieti selge oli ja põhi enamasti sawine, oli temale Sawijärw nimeks pandud. Ja nõnda siis mindi sinna, esiti põllupeenraid mööda. Nende äärtel kaswas otsata palju maasikaid, — suured kui põidla otsad. Neid pisteti siis isukalt suhu ja nad maitsesid ütlemata maguſalt!

Supelusest tagasi tulles noppisid Anni ja wennad neid suured peotäied kostiks wäikesele Helmile ja emale, kellel wäga harwa wõimalik oli ühes suplema tulla.

Põllupeenralt pööras wäike teerada koplisse ja sealt mäekallast mööda alla järweranda. Kuid seal oli otse ujumisekoha ligidal järwekaldal suur, selge weega allikas ja sealt woolas päris jääkülma wett järwe. Wõeh! kuida wõis niisugusesse külma sauna sisse minna! Aga isa läks julgelt ning lapsed ei tahtnud temast ka mitte maha jääda. See allikakoht oligi ainus sünnis ujumisepaik, kus kaldarohtu ei kaswanud. Wupsti! wupsti! kastsid lapsed endid wette ja sulistasid lõbusalt, nii et see nende ümber keerles ja kihises, kuid keegi ei usaldanud end kaelani märjaks teha. Isa aga leidis selleks kena abinõu. Ta ujus üsna kalda ligi, hoidis käsa põhjas ja käskis Annit

eneſe ſelga ronida. Muidugi tegi laps ſeda, aga oleks ta aimanud, mis iſal meeles oli, oleks ta waewalt nii julge olnud. Seſt iſa pistis tütrega kohe ujuma, õige kaugele kaldaſt, otſekohe ſuurde weite. Anni waeſeke hakkas küll kartma ja karjus mis jõudis, aga ſee ei aidanud midagi. Iſa waigistas teda meelitades:

„Ole nüüd aga rahul, lapſuke, ja hoia kõwasti iſa õladeſt kinni, ſiis wiin ma peagi oma tütrekeſe jälle kaldale tagaſi. Aga ſina pead aegſasti omale julguſt omandama. Küllap ſa tunnedgi nüüd, et weſi ſiin kohal palju ſoem on kui kaldal, kuna külm allikaweſi enam ſiia ei ulata, ja märkad, kui lõbus ſiin wees ſulistada on.“

Anni jäigi iſa teoga rahule. Ja ſiis tuli kord poegade kätte. Need ei läinudgi aga enam iſa ſelja peale, waid ta kaenla alla, ja kui iſa neid kõwasti kinni hoidis, ei kartnud nad ſugugi.

Nüüd olid lapſed wees olemiſega üsna ära harjunud ja uſaldaſid iſe oma-pead ka wähe kõrkjate ſekka minna. Sealt leidſid nad põhjamudaſt ſuuri, wäga iluſaid konnakarpe. Neid noppiſid lapſed Kalle ſuwimütſi üsna täis ja wiiſid ſiis oma ſaagi hõiſates koju. Iſa wõttis allikaſt weel ämbriga ſelget ja wärſket wett koju ligi joogiweeks. Nõnda lõppes ſee lõbus ſuplemas käik ja kõik olid otſata rõõmſad.

4. Tiivaaugus.

Alati, kui Kalle, Jussi ja Helmi oma hoidja Emma seltsis väljas käisid, läksid nad ka kõik ühes nõmmele kuuselähisid korjama. Oli aga marja-aeg, siis nopiti ligidalt mõsandikust marju — mustikaid ja poolakaid. Selleks olid neil väikesed torbikud ligi, peerukorwi moodi kasetohust põimitud, kuid harilikult ilma sangata.

Nende seltsi asus siis ikka Üliste Maiju; see joolsis weel kõige ees, heitis oma torbiku kõrgesse õhusse ja hüüdis: „Torbikud, torbikud, tulge marju täis!" Kui siis torbik maha kukkudes otse põhja peale langes, suu ülespoole, oli see täheks, et ta marju täis saab, kukkus aga torbik küllili, tähendas, et ta poolikuks jääb; kui see ainult wähe küljepoole kaldus, mõis ta peaaegu täis saada, langes aga torbik üsna kummili, põhi ülespoole, siis pidid nad tühjalt tagasi pöörama. Kui Maiju nõnda teistele märku annud, lendasid kohe ka muude torbikud kõrgele õhusse ja kilgates ruttas igaüks enda oma maast jälle üles mõtma.

„Waata, minul on põhjapeal, minul on põhjapeal," hüüdis siis see laps, kelle torbiku suu ülespoole seisis. „Mina mõin nüüd marjakorjamise koha wälja otsida." Sest nõnda oli kokk lepitud, et see, kelle torbik püsti maha kukkunud, marjakoha kätte otsib, ja teised

uſaldaſidgi ſeda, et ainult tema ſel korral paremad marja-mättad leiab. Nönda mindi julgelt marju noppima ja leitigi ikka oma jagu. Kui ſiis küllalt arwati ſaawat, pöörati tagaſi, pöigati aga teelt ilka oma liiwa-augu juurde, kuſt maanteele kruuſa ja liiwa oli weetud ja nönda ſinna ſuured augud kaewatud. Seal augus istuſid ſiis wäikſed lapſed ühes hoidja körwal, tegid liiwaſt ahju ja panid ſellesſe liiwapätſid ſisſe. Aga Anni oma wendadega ja Maijuga löbutſeſid ikka weel ſuuremal moel.

„Hei, teelt eeſt ära!“ hüüdis Anni, ning tüki maa tagant head hoogu wõttes jookſis ta augu äärde ja kargas körgelt ſelle keskele. Küll ſee oli aga löbu! Ta tundis end õhus otſe lendawat kui lind! Junkſed lehwiſid laiali, pöll kerkis üles palet wastu, ja ſiis tuli hüpe kummuli ſügawaſſe pehmesſe liiwaſſe! Otſe higiſtama pani ſee löbu. Wähehaawal kogus ka muid külalapſi ſinna ligi. Siis aga hakkas Emma lapſi hoiatama ja ütles: „Waadake ikka hüpates ette, muidu wõite omale wiga teha.“

Ja lapſed hüppaſid nüüd üksteiſe järele; wõtſid hoogu: üks, kaks, kolm, ja ſiis kukkus jälle mõni nagu riidekimp körgelt augu äärelt alla liiwajahuſſe pöörlema. Wõeh, kui kena ja löbus ſee oli! Wahepeal nähti lapſi otſe hunikus koos liiwas püherdawat. Ja wäga wõimalik on, et kui mitte Emma tarbekorral appi poleks tulnud, ſiis küll mõni laps, kes teiste alla jäi, äralämbunud oleks, kuna tal allahüpates ſuu ja ninaſõõrmed liiwa päris täis läkſid.

---

5. Isa suhkrutükike.

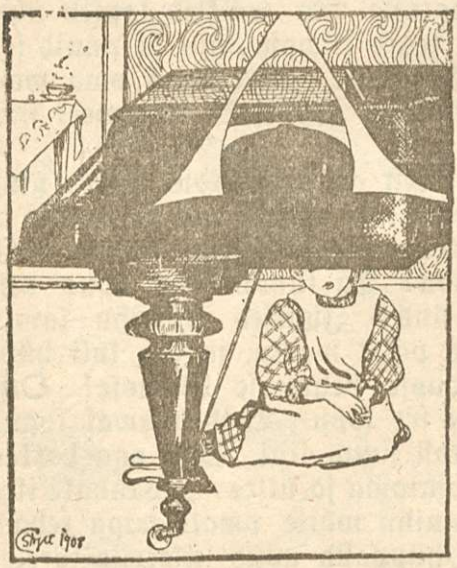

Anni isal oli moeks, hommikul kohwi juues palawat kohwi tassiga laualе wähe jahtuma panna ja selle kõrwale paar suhkrutükki seada. Enamasti juhtus aga nii, et isale üheşt tükist kohwi jaoks küllalt sai, teine jäi üle, ja selle andis isa siis oma wäikesele Annikesele; kui aga teda parajasti saadawal ei olnud, siis pistis ta suhkru tasku ja andis talli minnes oma noorele warsale. Seşt hobused on suhkru peale wäga maiad ja Anni isa warss oli seda iseäranis.

Kord jooksis Anni isa tuppa. See oli tühi, aga laual seisis kohwitass ja selle kõrwal ainult üks suhkrutükk. Anni mõtles siis, et isa juba oma kohwi ära oli joonud ja suhkrutüki

tema jaoks lauale jätnud. Laps oli alles nii lühike, et mitte nägema ei ulatanud, kas laual olew kohwitass tühi wõi täis oli. Ta ulatas oma käekese wälja, haaras laua äärelt suhkrutüki ja pistis selle ruttu suhu. Siis alles märkas, et tassist aur tõusis ning mõistis nüüd, et isal kohwi alles joomata oli. Ja siis ehmatas Anni waeseke üsna ära. Mis pidi tema nüüd tegema, kuna ta isa suhkru ära oli söönud! Pikemalt mõtlemata jooksis laps suurde tuppa wanaaegse klaweri alla, ja peitis enda selle taha. See ei olnud sugugi parem peidupaik kui jäneset selkorral, kui tema pea põõsas seisab, muu keha aga näha on, kuid lapsuke oma rumaluses küürutas ometi seal ja ootas, mis sellest loost tuleb.

Ei läinudgi palju aega, siis kuulduſid isa toast sammud. Isa astus laua juurde, wõttis tassi kätte, otsis suhkrut, et seda aga ei olnud, waatas toas ümber, et näha, kus wäike suhkrusööja on, sest ta arwas kohe, kes suhkru äranäpanud oli.

„Kes on isa suhkru ära wõtnud?“ kuulis Anni isa healt küsiwat. Lapsuke ei julgenud aga wastata, waewalt usaldas ta hinge tõmmata.

„Kes on isa suhkru ära söönud?“ kuuldus hääl teist korda, ja nüüd karmimalt.

Siis ei usaldanud Anni enam kolmandat küsimist oodata, waid roomas hirmuga oma peidupaigast wälja, jooksis isa sülle ja palus temalt nuttes andeks, et ta isa suhkrutüki ära oli wõtnud. Aga isa ei olnudgi seekord kärmas andeks andma. Tema wõttis küll tütrekese oma

sülle, aga ta waade oli tõsine ja hääl õieti wali, kui ta ütles:

„Kas wäike Annike mõtleb, et asi juba siis hea on ja isa kohe andeks annab, kui Anni aga seda palub? Ei, mu tütreke, sina pead mõistma, et sa halwasti oled teinud, kui ilma lubata isa suhkru ära wõtsid. Aga sinu tegu on weel pahem; sina tegid ka Taewa Isa meele kurwaks, kelle silm ometi kõike näeb, ja kes kohe seda märkas, kui Anni end klaweri alla ära peitis. Mõtle lapsuke, kuidas Jeesus nuttis, kui ta nägi, et tema wäike Annike salaja isa suhkrutüki ära wõttis ja siis peitu läks."

„Aga Anni ei teadnud ju, et tassis weel kohwi oli, enne kui siis alles, kui suhkrutükk juba suus oli."

„Aga kas Anni ei teadnud, et suhkrutükk isa oma oli?" küsis isa tõsiselt.

„Teadsin küll, aga Anni arwas, et tassis enam kohwi ei olnud," wastas Anni, — endal juba nutt kurgus.

„Noh, aga mis see ütlemine sind aitab?" ütles isa jälle.

„Jah, Anni sai ikka isa käest ülejäänud suhkru endale", ütles Anni häbenedes.

„Aga miks siis Anni peitu läks, kui tema nõnda arwas, et suhkur juba Anni oma oli?" päris isa.

Ja siis kõneles Anni isale asjaloo põhjalikult ära Ta seletas, kuida ta jookstes tuppa oli tulnud, esiti ainult suhkurt laual märganud ja selle ahnelt suhu pistnud ja siis alles oli tähele pannud, et kohwitass auras, isal kohwi

joomata, ja nii kartma hakanud. Nõnda jutustas ta asjaloo lõpuni ära. Selle peale wajutas isa tütrekese oma rinna wastu, suudles teda ja ütles:

„Küllap isa annab oma Annikesele heameelega andeks, aga sa tead, lapsuke, et sinul waja on ka Taewa Isalt andeks paluda."

Siis kargas wäike Anni ruttu isa süleft maha, jooksis akna juurde lillede wahele, põlwitas sinna maha ja palus Taewa Isalt andeks, et ta oma isa pahandanud ja Taewa Isa meelt kurwastanud oli.

Rõõmsalt pööras ta siis jälle isa sülle tagasi ja üheskoos läksid nad natukese aja pärast wälja kõndima — wiljapuu aeda ja põldusid waatama.

---

6. Turkila mägi.

Anni kodu ligidal oli mägi, kus kasewõsastik kaswas, ja selle all leidus rohkesti mustikaid. Marja-ajal käisid terwe küla lapsed seal mustikaid noppimas. Sellepärast kuuldus sealt ilusa ilmaga alati rõõmust laulu ja lõbusat kilkamisi, mis Anni koduni ulatas. Ja see äratas Annile soowi, ise mäele waatama minna, mis asi seal lapsi nõnda rõõmustab. Tema oli küll Jaani-õhtul oma emaga seltsis mäel käinud, mil ümbruskonna rahwas sinna Jaani-tulele oli kogunud. Aga Anni jäi õhtuti ikka wara uniseks ja pikale weniw Jaanitule põletamine wäsitas teda wäga ära, nii et tema

muude rõõmust mingit lõbu ei tunnud; istus ainult ja tukkus wahel isa, wahel ema süles, wiimaks tuli pool kinnisilmil wanemate käekõrwal koju. Nüüd oli aga ema lubanud, et ta Emmaga ühes Turkila mäele läheks, sauna jaoks wihtu tegema, ja siis ühtlasi ka mustikaid noppima. Teadagi pidid Annil Aadi ja Maiju seltsiks olema, sest muidu oleks rõõm puudulik olnud. Ka wend Kalle wõeti teistele lisaks ligi.

„Torbikud, tohikud!“ hüüdsid lapsed oma marjakorwikesi üles pildudes, ja lippasid lõbutsedes tükk maad Emma ees, kes tasakesi laulu ümisedes neile järele sammus.

„Aga mis siis, kui metsas nõel-ussa on?“ tuli korraga Annile meelde.

„Jah, wististe on seal nõel-ussa“, arwas ka Aadi. „Wähemalt elawad nad mäekülgel aukudes. Aga mäel wõib palju muudgi olla. Seal wõib elada wast mäekuningas, ja kui see pahas tujus on, wõib ta meid metsa peitu pista.“

„Mis see metsa peitmine on?“ küsis Anni.

„See on nõnda, et kuningas inimeste silmad ära pimestab, nõnda et nad kohta enam ei tunne, waid ära eksiwad ka kõige tuttawamas kohas, ja mitte koju tulla ei mõista,“ seletas Aadi.

Seda kuuldes läksid laste silmad ehmatuse pärast üsna suureks ja nad tasandasid oma käiku, Emmat järgi oodates, nagu loodaks nad temalt kaitset ähwardawa hädaohu wastu.

Emma oli Aadi kõnet kuulnud ja ütles laste juurde jõudes hoiatades: „Aadi, kuule, sina ei tohi teisi lapsi nõnda hirmutada!

Metsakuningat ei olegi, ja kui teda ka oleks, siis ei teeks tema ometi meile midagi paha."

„Olgu nüüd metsakuningat olemas või olemata, aga minu isa oli mäel jänesepesa näinud," ütles Üliste Maiju.

„Kas tõesti nõnda — või oli seal jänesepesa?" küsisid lapsed uudishimus ühel häälel.

„Oli jah, päris jänesepesa oli, ja selles magasid kolm väikest halli jänesepoega," tõendas Maiju.

„Oh kui kahju, et Maiju isa neid meile kodu ei toonud, — oleks nendega mänginud," kurtis Anni.

„Meie võtame need nüüd ise ligi, kui aga pesa kätte leiame," arwas Aadi mehiselt.

„Võtame jah," kinnitas ka Anni.

„Küllap meie seda leiame," mõtles Maiju. „Isa ütles, et jänesepesa oli olnud suure kuuse juurte all, mille oksad üsna maapinnale wajunud ja mille tüwe ääres suur kiwi on, seal oli jänesepoegadel sammaldest pehme ase olnud. Aga kas te ka seda jäneselaulu mõistate, mida õde Ewi koolis õppinud on?" nõudis Maiju.

„Ei mõista — eks laula sina seda, Maiju," ütlesid teised.

Ja Maiju laulis:

„Oh, ma wäike walge jänes,
Kewadine kerge jänes:
Miks mind waest nii waewatakse,
Koertel taga kihutatse?

Ei ma pole kaeras käinud,
Ega orasele läinud.
Miks mind waest nii waewatakse,
Koertel taga kihutakse?

Toit mul rohulibleksed,
Joogiks kastetilgakesed.
Miks mind waest nii waewatakse,
Koertel taga kihutakse?"

„Näete nüüd, — eks see ole wäga kena laul! Sellel on aga weel mitu muud salmi, kuid neid pole mul hästi meeles. See on nimelt jänes, kes laulus sellepärast kaebab, et kütid teda oma koertega kiusawad, kui jänesejahile lähewad," seletas Maiju. Wähe mõtlemise järele lisas ta ligi:

„Kui meie need jänesepojad kinni wõtame, siis oleme niisamasuguse kui kurjad jahikoerad, kes oma hammastega jänesekesi pidada turjast kinni haarama, kui kütid neid enne haawanud on. Meie ei wõta parem neid waesekesi mitte kinni."

„Ei wõta jah, — ei wõta mitte!" olid teised nõus.

„Meie nopime aga marju, teeme saunawihtu ja läheme siis koju."

„Mina wõtaks küll wäga heameelega ühe nendest wäikesest poegadest ligi ja wiiks Jussile kingiks, kui ma aga teda leiaks," ütles ometi Kalle.

„Aga sinule just ei anta neid mitte käperdamiseks," õpetas Anni noomiwalt.

Nõnda kõneldes olidgi nad mäekaldale jõudnud, kus wõsastiku all hästi tihedalt mustikaid kaswas. Ja siis ei tulnud lastele

enam mäekuningat ega jänesepesa meelde, waid nad nägid ainult mustikaid, mida marjawarred päris täis olid, nii et wajusid. Lapsed wõisid üsna maha istuda ja enda ümbert marju noppida, nõnda et küll sai. Pea olidgi neil korwid päris täis, ja kuna ka Emma waheajal niipalju wihtu walmis oli teinud, et need hästi sülle ei mahtunud, siis ei olnud enam muud, kui hakati kojupoole minema. Ei läbetudgi enam mäe otsa minna ja sealt weel ümber waadata. Sest õhtu jõudis ju kätte, päike wajus puude taha. Lauldes ruttasid marjulised ühes Emmaga kalli kodu poole, kus meeldiw saun mäelkäijaid ootas.

---

7. Anni ema.

Anni ema oli õieti kena ja priske inimene. Wähemalt Anni oma meelest ei olnud terwes maailmas kedagi nii ilusat ja head inimest kui tema oma kuldakallis emake. Ja kui tark tema ema ka ühtlasi oli, kuna ta paberist wäga ilusaid mänguasju mõistis wälja lõigata: lootsikuid, hobust ja rege selle taga, söögikõusid, inimesi, majasid ja igasuguseid muid ilusaid asjakesi. Korra tegi ta oma lastele päris täielise teatri. See walmistati nõnda, et magamisetoa ukse ette woodilina tõmmati, ukse alumine osa kateti tekiga kinni. Selle taha seadis siis ema kõik oma paberist asjakesed enda ümber. Lapsed pandi Emmaga söögi-

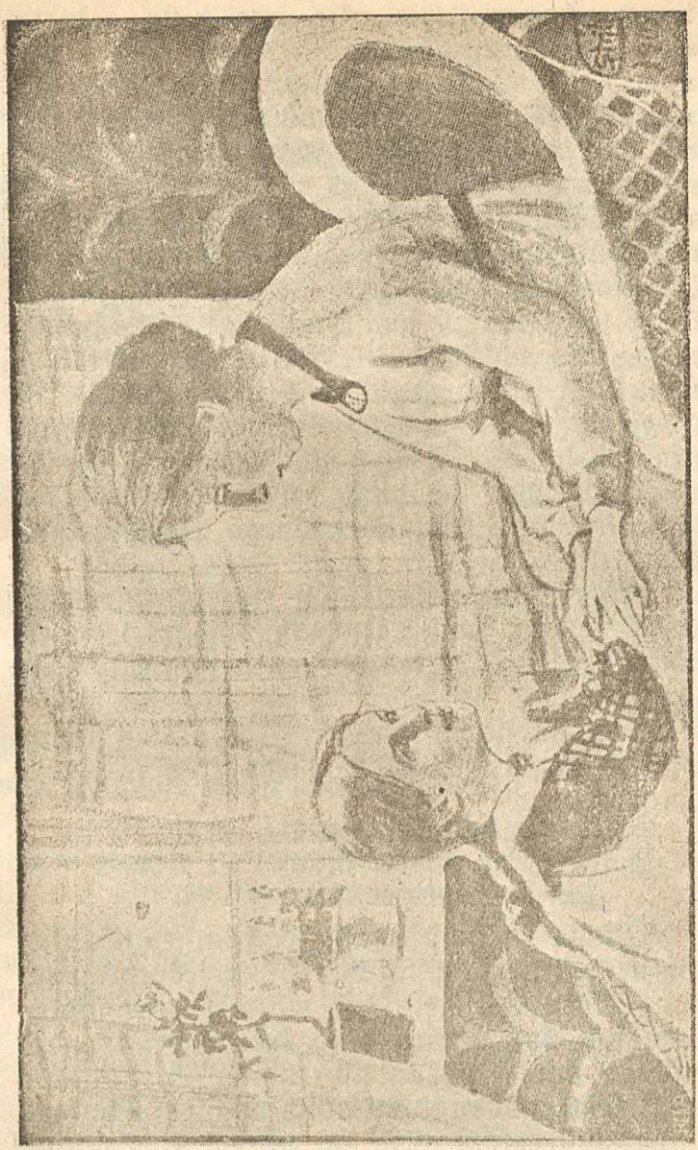

tuppa magamiſetoa ukſe ette ritta istuma. Siis kustutati ſöögitoas põlew lamp ära, nõnda et ſinna muud walguſt ei paiſtnud, kui magamiſetoaſt nõrk tulekuma läbi lina. Kui ſiis ema oma paberiſt wäljalõigatud majakeſe nõeltega lina külge kinni pistis, paistis ſelle wari ſöögitoas olijatele nõnda loomulikult, et nad ſelle päris õige ehituſe arwaſid olewat. Ja ſiis hakkas ema weel oma paberiſt inimeſi majasſe ja majaſt wälja wiima, iſe ſelle juures nende tegewuſeſt kõneledes, nõnda et lapſed üsna päriſelt arwaſid neid paberikujuſid iſe kõnelewat ja talitawat. Seal liikuſid ka lootſikud ja hobuſed, ſeal jooksid koerad ja kaſſid, nende liikumiſt waataſid lapſed üliſuure põnewuſega. Nad imestaſid wäga ja istuſid waguſi kui kirikus.

Aga Anni emakeſel oli majatalituſes enamasti wäga palju tegemiſt, nii et ta mitte mahti ei ſaanud laslele muinasjutte kõnelda ega mänguſid õpetada. Tihti istus ta magamiſetoas näputööd tehes, kuna ta ühtlaſi jalaga wäikeſt Helmit kiigutas, ſelle juures laulu ümiſedes:

Tudu, tudu, tuwikene,
Wäſi, wäſi, wäikſekene,
Maga, maga, marjukene jne.

Magamiſetoaſt leidſid teda lapſed ikka ſiis, kui neile tema abi tarwis oli, ja ſeda juhtusgi ühte puhku. Nimelt, kui mõni laps jookſtes komistas, kui temal pind põrmesſe läks, või midagi muud pahanduſt juhtus, ei mõiſtnud keegi teine nõnda ilusti abiks olla, kui ikka oma kuldakallis emake. Ja kui pehme ning ühtlaſi

ſuur oli ikka ema ſüle! Sinna mahtus üsna hästi Kalle ja Juſſi kummagile põlwele ja Anni wõis nende wahele wajuda. Iſeäranis weel ſiis, kui iſa koduſt ära oli, wäljas kõwa tuul puhus ja wihma ſadas ning waheſt ka pikne müristas, nii et lastel hirm hakkas, kadus ſee kohe, kui nad aga ema ſülle jõudſid. See oli ju teada, et ema ikka aidata oskab, ſündigu mis tahes; nende ema mõistis ja teadis ikka kõike!

Kord aga, kui Anni jälle ema juurde jookſis, juhtus midagi iſeäraliſt. Tema märkas, kuida ema wäikeſt, õige tillukeſt ſärgikeſt õmbles. See oli peatſelt niiſamaſugune, kui ſee, mis Anni nukukeſel ſeljas, aga wähe ſuurem näis ta ikka olewat.

„Mida ema nüüd õmbleb?“ päris Annike kohe.

„Ema teeb riideid tillukeſele lapſukeſele, kellele neid waja,“ wastas ema.

„Aga kelle tilluke lapſuke ſee ſiis on? Eks tema oma ema ſellele riideid õmmelda wõi?“ nõudis Anni uudishimulikult.

„Oota nüüd, lapſuke,“ ſeletas ema, „wõta omale pingike ja istu ſiia üsna ema kõrwale, ſiis ma kõnelen ſulle õieti maguſat juttu. — Sa tead küll, kallis tütreke, et Taewa Iſa emale ja iſale tillukeſi lapſi on lubanud, aga ta ei ole öelnud, kas ſee poiſike wõi tüdrukuke ſaab. Kummat ſina omale weel tahaks, kas wäikeſt õde wõi wenda?“

„Anni wõtaks küll parema meelega wennakeſe, poiſid ei ole nii kartlikud kui Helmi

on; aga küll oleks ka tilluke õeke üsna hea, see wõiks wististi weel palju wähem ja iluſam olla kui wend! — Aga kus ta ſiis nüüd on?" küſis Anni.

„Ta on alles Taewa Iſa hoole all," wastas ema. „Seal ta kaswab weel, kuni ta ſuuremaks ja tugewamaks ſaab, ja ſiis annab teda Taewane Iſa emale ja iſale ja ütleb: Hoidke teie nüüd ſeda wäetikeſt ilusti, nõnda et ta kaswaks ja koſuks ning temaſt õieti hea ja ſõnakuulelik laps ſaaks."

„Aga miks Taewa Iſa temale ſiis ka riideid ei tee, nõnda et emal waja ei oleks waewa näha neid õmmeldes?" nõudis Anni jälle.

Selle peale ſeletas ema:

„Waata nüüd, mu kulla Annikene, aſi on nii, et ema küll õmmelda ja riideid teha oskab, iſa jälle mõistab majaſid, tooliſid ja muid ſarnaſeid asju teha, aga Taewa Iſa üksi wõib meile luua kõiki niiſuguſeid, kes kaswamiſt ja hoidmiſt tarwitawad; ja nimelt inimeſi, kes maailmas kõige imelikumad olewuſed on. Seda ei wõi keegi muu teha kui üksi Jumal. Näed ſa, kui Üliste Juhan, Maiju iſa, rukiſt tahab ſaada, ſiis ta harib enne põldu, künnab, äestab ja külwab ſinna ſeemne peale, aga päraſt ſeda ei wõi ta enam muud teha kui oodata, kuni Jumal ſeemneſt wilja kaswada laſeb. Siis koristab Juhan ſelle põllult, pekſab terad wälja ja wiib iſa aita. Nõnda on lugu ka ſiin. Iſa ja ema omawaheline armaſtus on ſee ſeeme, milleſt Jumal wäikeſe lapſe kaswatab. Ta ütleb meile ſellepäraſt õpetades:

Muretsege nüüd, nagu te seda hästi mõistate, wäikseb riided, kätki ja wagune koht walmis, kuhu tillukest paigutada ja oodake, ma annetan teile lapse.

— Näed nüüd, kallis tütreke, kui temal juba meile tulles kõik walmis oleks, riided ja kätki ja muu, siis ei olekski tema nagu isa ja ema oma laps, waid wõõras. Aga nüüd, kui meie temale riided teeme ja teda siis oma walmistatud pesasse paneme, siis on see meile kohe üsna tuttawa näoga, ja siis teame päriselt, et olgu ta kus tahes, tema ikka meie oma tilluke on.

Aga üks asi on selles weel, nimelt, et meie praegu sugugi ei tea, kas tilluke meile tulebgi. Sest kudagi wõiks nii sündida, et Taewa Isa seda meile anda ei tahagi. Wäikseke wõiks waheşt Jumala juures olles nõrgaks jääda ja ära surra, ka su ema wõiks surra, wõi midagi muud sündida. Ja sellepärast on parem, et meie selleşt weel kellegile ei kõnele. Sest kui teda ei tulegi, siis ütlekşid inimeşed: Näe, Annigi kõneles selleşt tillukeşeşt, aga ei tulnud ühtegi. Sellepärast jäägu see asi nüüd weel ema ja Anni oma teada."

Sellega oli Anni kohe nõus, ta arwas aga ometi oma meeles, et ka tema midagi wäikşele tulijale teha tahaks. Ja ta nõudis emalt:

„Aga eks Anni ometi isale ja Emmale selleşt kõneleda wõi? Annigi tahaks nii heameelega temale midagi teha! Kas waheşt Anni wõiks wäikeşi kingakeşi kududa, kui Emma teda selleks õpetab?"

Ja kui siis ema lubas, et tema seda Emmale öelda wõib, siis oli Annil kohe rutt taga kingakeste kudumist õppima hakata.

---

8. Kalalkäigud.

Peale eelnimetatud wäikese Sawijärwe oli Anni kodu ligidal ka teine järw, esimesest palju suurem, õieti laialine, nii et selles hulk saari leidus. Anni isa oli kord naeratades järwest öelnud, et sellel sada saart ja tuhat neeme olewat. Selle järwe nimi oli Hangawest ja ta keerles suure kirikuküla neeme ümber, mitmeid pikki ja kitsaid lahti luues; saarte ja mannermaa wahel leidusid mitmed kenad salmed ehk wäinad. Järwe üks pikk laht ulatas üsna Anni kodu ligidusesse ning selle lahe sopis seisis Anni isa halli- ja punase-kirjuks wärwitud wene. Sellel käis isa ühes oma lastega tihti päewad otsa kalu püüdmas. Teele mindi ikka hommiku õige wara. Ema pani neile alati juba õhtul toidukraami walmis, kõige muu moona lisaks oli seal ka kohwikann ligi, et kalalised teel waheşt sooja kohwi maitsta wõiks.

Kui siis isa meelest sünnis kalale-mineku päew oli, tuli ta hommikutel juba kella wiie ajal üles ja äratas ka oma lapsed, Anni, Kalla ja Jussi, igaühte käiksest tõmmates ja öeldes: „Ruttu üles, kalad lööwad juba lupsu!“ Ehk küll lapsed muidu unised olid, erutas see

lõbus teatus neid kohe, nii et end warmalt woodis istukile ajasid ja rõõmustasid, nagu linnupojad ema tulekul. Riidesse panek ei wõtnud siis kuigi palju aega — üks, kaks, kolm, oldi walmis, mille juures küll ka Emma wähe aitas. Ja siis mindi kiirelt järwele; ühel olid mõlad seljas, teisel õnged käes, kolmandal usikarp; isa aga tassis toidukorwi.

Oh seda pidu ja põlwe, oh seda lusti ja rõõmu, mis niisugustel ilusatel suwehommikutel lahkes looduses leidus! Kõrgete kallaste wahel seisis lahe sinetaw weepind, wagusalt kui peegel. Parajasti tõusnud päikene kuldas oma kiirtega läänepool olewate küngaste tippusid, aga järwe idapoolsel äärel, kus kõrge kaljusein nagu laud äkki järwe wette ulatas, kattis seda alles must wari ja selle all oli kohutaw sügawus. Sel korral istusid lapsed õige tõiselt ja wagusi wenes, isa ilusaid laule kuulatades, mida ta sõudes ikka taisakesti enda ette ümises. Nemad tundsid endid nõndawiisi otsekui Jumala suures templis olewat, mille kumeraks laeks sinetaw taewawõlw oli, põrandaks wagune weepind, järwe äärsed mitmekujulised künkad aga selle tugewad sambad. Isa sõudisgi õieti taisaselt ja pikkamisi, nii et mõlalöögid seda ilusat põrandat ei lõhuks. Aga wähehaawal muutus pilt. Tuuleke tõusis ja pani weepinna wirwendama; ikka enam ärkas ka mun loodus oma ööisest hingusest. Linnud wiserdasid kaldawõsastikus, eemalt põldudelt kuuldus tööleminewate inimeste hääli ja tööriistade kõlinat, teisalt kostis kõrwu karja aetawate loomade ammumine. Ja korraga puutus laialt jär-

welt tulew tuulehoog ka lahe weepinda ning raputas sellega ühes wenesolijaid nende wagusast waatlemisest üles, tuletas meelde nende tegewust. Pea seisisgi wene ankrusse pandult salme suus paigal. Õnged seati korda, heideti wette ja — „eks näe, kellele maitseb, kellele maitseb," kuuldus sosistamist wene igalt küljelt.

„Juba maitses," hüüdis korraga isa ja tõstis ühtlasi õngenööri otsas olewa õige kehaka ahwena wenesse. Warsti sai ka Anni ühe kätte ja nõnda kõik järjestikku. — Nii kestis tükk aega, aga siis lõppes korraga kalade maitsmine, ja oleks ka kui hea ussike õngesse pandud, ei aidanud see midagi enam. Ahwenate parw, kes siin kohal liikunud, oli oma teed läinud. Aga selleşt polnudgi wiga, sest püütud kalu oli wene põhjas juba üsna suur hulk.

9 Lõunasöök kalapüügil.

Kui siis üheşt õngitsemise kohaşt teise oli mindud, kalu ometi enam ei saadud, ütles isa lastele:

„Jäägu nüüd peale õngitsemine järele, — pange õnged kokku ja hakkame kõik sõudma. Läheme sinna saarele, kus näete sõõrupõletamisest järgijäänud musti puukänduşid reas seiswat. See on Wiwola saar, sealt ostis isa omale minewal aastal wäikese maatüki, kuşt Juhan talwel puud maha raius ja Körwiga

kodu wedas. Nüüd kaswawad seal raiestikus wististi maasikad, mida noppida wõime. Järwe kaldal teeme tule ja keedame kohwi. Küllap meile nüüd ema ligipandud toit hästi maitseb. Eks teiegi nii arwa?"

„Jah, mul ongi juba kõht üsna tühi," ütles Anni.

„Ja minul niisamuti," laususid mõlemad poisid ligi.

„Noh, sõuame siis usinalt, ega sinna palju maad pole; mina aitan tublisti ligi."

Kohe asusidgi Anni ja Kalle oma jõudu mööda sõudma, isa andis omaltpoolt hästi hoogu ja nii jõuti pea Wiwola saare lahe pärasse, kuhu wene liiwasele kaldale wälja tõmmati.

„Näe, siin on õieti hea suplemisekoht; kas meie wast suplema ei lähe? küsis Anni.

„Minge teie peale, kui tahate," ütles isa, „mina lõikan nii kaua harkjalad, mille peale kohwikatla sean, ja teen tule alla. Teie aga jookske enne raiestikku ja korjake sealt kuiwi hagu, millega tuld wõin teha."

Lapsed ruttasid kärmel jalal mäele, korjasid iga üks kimbu okst sülle ja wiisid need isale. Waheajal oli isa toorestest pajuoksadest tublid kohwikeedu harkjalad walmistanud. (Pildilt näete, mida moodi need olid.) Selle järgi wõtsid lapsed endid ruttu riidest lahti ja jooksid üksteise wõidu selge weega järwesse, mille juures wesi kõrgele pritsis.

„Waadake ikka ette, et teie liig sügawasse ei lähe," hoiatas isa. „Ma ei tunne hästi siin-

ſet randa; wõib waheſt mõni äkiline ſüwendik lähedal olla, kuhu uppute."

Lapſed hoidſidgi endid hästi kalda ligidal liiwakul, ſulistaſid ſeal tüki aega lõbuſalt kui pardipojad. Pea aga hakkas neil wilu, nad jookſid weeſt wälja ja panid endid ruttu riidesſe, mille järele tule juurde ruttaſid, et ema toidukorwi anneteſt oſa ſaada. Selles oligi õige mitmeſuguſt, head ja paremat, peale muu kalakũpſiſt ja kamajahu, mida nad hapupiima ſisſe ſegaſid. Lastele maitſes niiſugune ſuwepudru, hapupiim jahudega, õieti hästi, iſa aga ei hoolinud ſelleſt palju, ſeſt ta oli põhjamaalane ega olnud nooreſt ſaadik niiſuguſe Sawomaa toiduga harjunud, nimetas ſeda waheſt naljatades „põrſaſöögiks". Lapſed aga ſõid ja kiitſid. Kui ſiis oli ſöödud, mis korwis leidus, joodi iſa keedetud kohwi peale. Seda anti nimelt kalakäikudel lastelegi; muidu aga ei ſaanud nad kohwi harilikult mitte.

„Nüüd ſiis wõite finna raiestikku maaſikaid noppima minna; aga ärge üle aia minge; mina puhkan ſiin niikaua," ütles iſa.

Lapſed olid warmalt nõus, kohe wõetigi korwiſt kolm marjatorbikut wälja ja iſa andis igale ühele ühe kätte, hoiatas aga weel õieti, et nad raiestikus kändude wahel ja riſu ſees ettewaatlikult astuks, nii et mitte ei komistaks ega endale wiga ei teeks. Siis heitis end ſuure kaſe alla pikali ja jäi kohe magama. Lapſed aga jookſid kilgates raiestikku, kargaſid ühe kännu otſaſt teiſele, ning noppiſid rõõmſalt ja uſinalt ſuuri, muhedaid maaſikaid, milleſt lokkawa rohuga raiestik üsna punetas. Eſiti läks

ſuur oſa marju muidugi ſuhu, ſiis aga koguti pea ka torbikud täis ja rõõmſa meelega ruttaſid lapſed tagaſi iſa juurde, kes waheajal oma ninakuſt ärganud oli.

„Waata, iſa, kui iluſad marjad meil on," kiitis Anni. „Aga ega meie neid enam ära ei ſöö, waid wiime kodu emale ja Helmile."

Ja nõnda tehtigi. Söödud toidumoona aſemele pandi toidukorwi iluſad marjatorbikud paigale. Ja lapſed rõõmuſtaſid kõik wäga, ſelle peale mõeldes, kui heameel emal nende marjade üle ſaab olema.

10. Koduteel.

Et iſa nüüd küllalt puhanud oli, otſuſtati uuesti õngitſema hakata. Sõueti rannaſt kaugele wäliwette, mitmete ſuurte kiwide wahele, ja katſuti ſeal õnne ſügawus-õngega, ſeſt ſiin kohal oli weſt õieti ſügaw. Kuid nende õngedega ei oſanud lapſed õieti ümberkäia, mille päraſt õngitſemine üksi iſa hooleks jäi, kuna lapſed ſel ajal mängides kaldalt ligitoodud kõrgaſteſt omale weneſid, ſuupilliſid j. n. e. tegid ja need ſiis weepinnale ſeadſid, tuule kätte ujuma. Iſa aga tõstis wahete wahel naeratawa näoga mitmeid õige kehakaid ahwenaid kiwide wahelt wälja ja paigutas nad wene põhja.

Nõnda teheſ oli päew juba hästi üle lõuna jõudnud ja kuna nendel hea tükk maad koju minna oli, arwati õigeks, teele minema hakata. Iſa pani õnged kokku, ja et nüüd parajaſti õige hea pärituul puhus, ſeadis ta

hommikul ettewaatlikult ligiwõetud purjed wenesse üles, kuna lapsed igaüks waguſalt oma kohale istuſid. Ja ſiis libiſes lootſik tuule käes õige ruttu järwe pinnal edaſi.

Seni oli ilm wäga ilus olnud. Aga õhtu eel paiſus tuul kaunis ſuureks ja taewa äärelt kerkis üks pilw teiſe järele üles, ruttas mustawalt, weepinnale tumedaid warjuſid heites ja seda kihiſema pannes, taewawõlwi üle, ſattus metſa äärele jõudes tuulehoo tõuke alla ning kujunes ſinna wähehaawal ähwardawaks, mustendawaks tombuks. Niiſugustel ſaartega täidetud järwedel, kui ſiin, tekiwad õige tihti tugewad keerdtuuled ja riſtlained, nimelt kõwema tuulega, ſeſt kuna ſaared tihedalt ſeiſwad, peab tuule käes tõuſew tugew weelainetus nende ümber keerlema, ſelle juures puutuwad muidugi lained ſagedasti üksteiſega wastamiſi ja purskawad ſiis kõrgele. Nõnda ſündis nüüdgi. Ei keſtnud kaua, ſiis kuuldus wene päras ſõiduweelt tugew kohin ja kalaliſed nägid enda taga weepinnal laia, mustendawa paiga. See oli ſuure musta pilwe wari, mis kiiruga ſõudjate kohale lähenes. Juba kohiſes weſi üsna wene ligiduſes õige ägedalt, kollaſt wahtu pinnale tõstes, ſuured lained weereſid wene alla ja ta mõlemale külgedele — lained, mis igaüks omakohaſt kihiſewaid wärwiſid täis olid.

„Istuge nüüd aga hästi waguſi!“ hüüdis iſa lastele. Hädaohus wõttis ta terwe oma jõu ja oſawuſe kokku, ta nägu õhetas üsna, tugew käſi läks ſirgeks, wene puri lõi ſilmapilguks lõdwaks, aga äkki tõmmati ſee jälle kõwasti pingule. Wett pritſis juba rohkesti üle

wene äärte, wene aga kihutas noolekiirusel edasi, ragisedes kaldus purje waheldusi kord ühele, kord teisele poole, wene temaga ühes; ainult silmapilkne määratus, ja siis oleks kõik otsas olnud! Kui isa käsi wähegi oleks rammestanud ja purje juhtimata jäänud, oleks wene ümberkaldunud ja kõik seesolijad Ahtola talu omaks saanud (s. o. uppunud). . .

Aga juba läksi tuulepuhang mööda; seal eemal pildus ta weel suuri laineid wõimsalt kaldakiwide wastu. Kalaliste wene aga oli juba saare warju pääsnud ja isa tõmbas sügawasti hinge. Ta tõusis püsti ja pani purje kokku. Siis näitas lastele oma weristatud kätt, mille peosse purjenöör sügawa jälje oli jätnud, ja ütles liigutatult:

„Lapsukesed, täname nüüd Jumalat, et tema meid hukatusest on päästnud; ma ei julgenud seda enam õieti lootagi".

Waheajal olid nad hea pärituule mõjul ka juba üsna koduse lahe suhu jõudnud, kust koduhooned näha olid. Ja pärituul puhus üsna kodurannani, nii et nüüd lapsed üsna lõbu pärast weel sõuda wõisid; muidu sõudis kodutulles ikka isa, kui lapsed juba wäsinud olid. Kodurannas seisisgi juba ema ühes Helmiga ootamas; neil oli tuuletõusmist nähes omakste eest suur hirm hakanud ja nüüd röömustasid wäga neid õnnelikult kodu jõudwat nähes.

Koju saades oli nii isa kui laste meel wäga lõbus, kuna neil õige mitmesugust kosti kaasas oli. Ja magama minnes maitses uni niisuguse ärewa päewa järele wäga magusalt.

---

11. Kooli minek.

üüd ma olen teile, lapsukesed, nii mõnda kena lugu Anni suwisest elust kõnelnud. Aga ka muudel aastaaegadel on omamoodi mõnda lõbudust. Ja et meil nüüd sügise käes on, jutustan teile midagi sellest, mida Anni siis tegi.

Anni isa oli sugu poolest täis rootslane, pärit Põhjamaa umbrootsilisest maakohast. Sealt oli ta juba täismehena Sawo südamaale elama asunud ja alles seal õppis ta aegapidi ka natuke Soome keelt kõnelema. Aga Anni ema oli Oulust*) pärit ning kõneles selget ja ilusat Oulu poolset Soome keelt. Ning kuna Anni kodu ümbruskond täiesti puhas soomlaste maa oli, kus ka kõik teenijad ja mänguseltsilised üksi Soome keelt kõnelesid, ja kuna ta emagi tütrega pea alati üksi selles keeles kõneles, ei

*) Põhja-Soome suurem linn, Oulu jõe suus, Põhjalahe ääres. Tõlkija.

tahtnud Anni kudagiwiisi Rootsi keelt kõnelema hakata, mida isa küll soowis. Waewaline oli temal Rootsi keelest aru saaminegi, olgugi, et isa temaga enamasti ainult selles keeles kõneles ja nimelt laulis.

Kuid isa oli kord mõtte pähe wõtnud, et tütar Rootsi keeli lugema pidi õppima ning tõi selleks kewade Anni sünnipäewaks linnast õige suure ja ilusa kollaste kaantega Rootsi keelse pildi-aabitsa. Aga ilusal suweajal ei läbenud Anni palju aabitsat kätte wõtta ja isa ei käinud ka sellepärast ta peale. Kuid sügiseks tahtis ta tütart kirikumõisa kooli panna. Sest seal pidasid praosti noored tütred kihelkonna jõukamate inimeste lastele, kes Rootsi keelt õppida soowisid, wäikelaste-kooli. Need kirikumõisa „tanted" (tädid), kellega ka Anni kiriku ligidal elades tuttawaks saanud, olid tema wastu õieti head ja lahked ning wäga heameelega käis Anni tihti nende juures. Aga nüüd, kus ta seal Rootsi keelt pidi lugema hakkama, tuli temale selle kohta kartus peale ja koolimiinek tundus wäga wastumeelselt.

Üliste Maiju oli aga sügisel naabruses Soome rahwakoolis käima hakanud ja temalgi oli oma aabits — soomekeelne, ei mitte küll nii suur ja ilus kui Anni oma, waid wäheldane, punaste kaantega, aga sellesgi oli palju wäikseid pildikesi. Ja kui Maiju oma raamatust tähti õppis ja weerima hakkas, mõistis Anni kohe, mis kuulis.

„Sinu aabits on ju palju parem kui minu oma," ütles siis Anni Maijule. „Minagi tahaks

ſelleſt lugeda, ſiis ma õppin kohe kätte, mida ſelles öeldakſe."

„Sina wõid küllalt minu raamatuſt lugeda, ikka ſeni kaua, kui ma woki juures emale lõnga poolin ja mitte iſe lugeda ei ſaa. Aga waata, — loeme ometi üheskoos!"

„Loeme peale, aga ſina õpeta mind eſiteks, ſeſt ma ei oska muidu," palus Anni. „Kirjaſähed ſinu aabitſas on üsna teiſeſuguſed kui minu omas on. Aga läheme nüüd aeda, ſinna humalate wahele istuma, nii et keegi ei kuule, kui ſa mind õpetad. Waheſt hakkakski iſa wähe nuriſema, kui ta kuuleks, et mina Soome keeles loen, aga tema iſe on küll lubanud, et ma ſiis ka Soome keeles lugeda wõin, kui enne rootſikeelſe lugemiſe ära olen õppinud."

Nii läkſid ſiis Maiju ja Anni toa taha humalate wahele, õppiſid ſeal tähti ja weeriſid kokku. Weeriſid ühe päewa ja teiſe, nii läks nädal mööda, ja teiſel nädalal käis weerimine juba üsna kenasti. Oma meeleſt oskas Anni niiſama hästi kui Maijugi ſelleſt sõbra punakaantega aabitſaſt lugeda, mille eſimeſel lehel ſuur kukk ühe jala peal ſeiſis, teiſes jalas pilbaſt pidades, millega N tähe peale näitas.

Oli Anni nii kaugel, ſiis ruttas ta rõõmuga, Maijut oma järele tõmmates, iſa ja ema juurde, juba eemalt hüüdes:

„Anni mõistab juba lugeda — kas tahate kuulda, kui hästi Anni lugeda oskab?"

„Mis ſee Anni nüüd tühja lobiſeb", ütles iſa nukralt; „alles täna hommikul, kui ma ſind lugema õpetaſin, ei mõiſtnud ſa ühte sõnagi oma õpetükiſt."

„Jah, isa, see oli selleſt Rootsi aabitsast, aga waata, siit Maiju aabitsast mõistab Anni küll lugeda. Kas tahate kuulda?“ küsis Anni.

Ja oma rõõmus haaras ta wastust ootamata Maiju käest aabitsa, tegi lahti, ning hakkas waimustusega selleſt silpisid weerima ja sõnadeks kokku seadma. See läks küll alles pikkamisi, aga peagi oli lause lõpuni arusaadawalt loetud. Ja siis kiitis laps ise: „Näed, eks Anni mõistab küll. — Kas ma weel loen?“

Aga enne kui keegi midagi wastata sai, heitis Anni pilgu isa näo peale ja märkas sealt kohe, et isa temaga mitte rahul ei olnud. Kui ta siis raamatu Maijule tagasi andis, nägi tema, et Maijugi sellepärast kartma löi, mis looſt tulla wõiks. Siis hakkas Annilgi hirm ning ta jooksis kiirel jalal ema juurde warju otsima Sellele oli Anni lugemise ajal kange naer peale kippunud, mida ta kätt suu ees hoides warjata püüdis. Waheajal oli aga ka isa juba wagusamaks jäänud, ta kutsus Anni oma juurde, tõstis ta enda põlwele ja küsis: „Kes sind õpetas sedawiisi weerima?“

„Maiju õpetas,“ wastas Anni nüüd wõiduröõmsalt, seſt ta oli tähele pannud, et ka isa suunurkades juba naeratus liikus ja mõtles, et ega ta enam pahane ei ole.

Ka Maiju julges jälle lähemale tulla ja ütles wabandades:

„Anni ju ise palus mind, et ma teda siit oma raamatust lugema õpetaks, seſt tema aabitsas olid üksi ladinakeelsed tähed ja lugemine oli rootsikeelne.“

„Noh, kas ſa Maiju raamatuſt weel enam lugeda möistad?“ nõudis iſa. „Eks katſume järele!“

Ja iſa wõttis Maijult aabitſa oma kätte, tegi ſelle lahti ja käskis Annit lugeda.

„Loe nüüd wabalt ſiit kohalt,“ ütles ta ja näitas ſõrmega ridade peale.

Anni algas julgelt ja weeris Meie Iſa palwe eſimeſed ſõnad üsna kenasti kokku.

„Aitab juba!“ ütles iſa naeru kinni hoides, mis temale Anni weerimiſt kuuldes peale tikkus.

„Sinul ongi õige hea koolipreili olnud,“ liſas ta juurde ja koputas lahkelt Maiju pealae peale, kes uudishimulikult end üsna Anni kõrwale ſeisma oli ſeadnud, et teda aidata, kui ta waſt lugemiſes kinni jääks.

„Minge nüüd aga peale mängima,“ ütles ema, kellel nähtawalt iſale midagi öelda oli, milleſt ta ei tahtnud, et Anni ſeda kuuleb.

Aga Anni meeleſt oli aſi ikka weel nagu pooleli, tema jäi ſirgelt iſa põlwede wahele ſeisma, wõttis uſaldawalt iſa lõuaſt kinni ja ütles paludes:

„Eks ole nii, iſa, et Anni homme hommikul ühes Maijuga rahwakooli wõib minna? Sinna on ju ka wähem maad kui kirikumõiſa ja nii pole Emmal waja mind ſaatma tulla. Selle lühikeſe maa wõime meie Maijuga ühes küllalt ära käia. Ja kui ka waheſt kuri Maukola härg karjamaal meile wastu juhtub tulema, ſiis jõuame küllalt ruttu üle aia Kaſepere

põllule hüpata, enne kui see tige loom oma otsalaua alt meid näha wõib ja meile kallale tulla saab.“ Nõnda kõneles Anni paluwal pilgul.

Isa ei wastanud selle peale seekord weel midagi, waid kordas aga ema sõnu, et lapsed mängima peaks minema. Nõnda läksidgi Anni ja Maiju oma teed.

Kui aga õhtul magama-mineku aeg tuli ja Anni isa juurde jooksis temale head ööd ütlema, ei usaldanud ta muidu, kui et isalt uuesti hommikuse koolimineku kohta järele küsis. Ja wõite arwata, kui wäga rõõmsaks ta sai, kui isa koguni lubas, ise oma wäikest tütrekest soowitawasse kooli wiia. Ja nõnda algas siis Anni kooliskäik — Soome rahwakoolis.

12. Koolis korrapidajana.

ee kooliskäimine oli Annile õieti meelepäraſt. Ta tundis ſellega end nagu ſuureks ja targaks inimeſeks ſaanud olewat, palju wanemaks kui Kalle, Juſſi ja Helmi olid. Ja nüüd ta ei nimetanud ka ennaſt mitte enam Anniks, muidu kui oma wennakeſtele ja õele, teiſtele kõigile ütles iſeteadwalt: „mina“. Koolisolemine oligi temale imelikult lõbus ja armas, iſeäranis weel kooliõuel üheskoos mängimine ja ka laulutunnid. Kui kooliõpetaja enne lauluwiiſi orelil ette oli mänginud ja ſiis lastega koos mõnel korral laulnud, oskas Anni wiiſi peaaegu alati hästi ning ta hääl käis muu-

deſt ülegi. Tihti ütles kooliõpetaja: „Nüüd laulgu kõik muud lapſed, Anni aga jääb kuulama.“

Eſiti oli Annile ſee kooliõpetaja käſk wastumeelt ja ta kartis ſellepäraſt, aga aegapidi märkas tema, et kooliõpetaja nõndawiiſi ainult teada tahtis ſaada, kas teiſed lapſed ka iſt wiiſi oskawad, wõi laulawad nad aga Anni järele. Kui ſiis Anni mitte laulda ei tarwitſenud, ſeiſis ta kuulates ja waatles ſelle juures ajawiiteks kooliõpetaja ſuurt käharajuulſeliſt pead, iſe mõeldes, et küll on ſee koolmeister ilus mees, aga minu iſa on ometi ikka iluſam, olgugi et temal nii iluſaid käharaid juukſeid ei ole, kui koolmeiſtril.

Kõige lõbuſam tegewus koolis oli Annil aga korrapidaja amet. Sel korral pidi ta juba õige wara kooli minema — kella ſeitsme ajal hommikul. Ja ta läkski ikka juba wäikeſe walgega teele, Maiju käekõrwal; kui aga ſajune wõi tuiſune ilm juhtus olewat, ſiis ſaatis iſa teda hobuſega kooli. Ega ka Annil ja Maijul mitte waja polnud ükſi koolituba koristada ja korraldada, waid neid oli ſelle juures mitu, ſeſt maakoolides ſeatakſe ikka enam lapſi korrapidajateks kui linnakoolides, ei ole ju ſeal kooliteenijaid ega muid puhastajaid, nagu linnas, waid lapſed hoolitſewad iſe kõige puhtuſe eeſt. Sellepäraſt waliti ſelle tegewuſe jaoks ikka kõrgemateſt klaſſideſt kaks ſuuremat tüdrukut ja kaks poiſſi, nendele abiks aga alamateſt klaſſideſt kaks wäikſemat tüdrukut. Kuid talwel, kui waja oli ka koolimaja trepid ja teed ukſe juurde lumeſt puhastada, ſeati ſelle

jaoks weel kaks poissi ligi. Töö nende wahel jagati järgnewalt:

Koolitöö lõpetamise järele õhtupoolel püh-kisid suured tüdrukud koolitoa põranda puhtaks, suuremad poisid wiisid aga käsitöö-toast laastud wälja ja seadsid tööriistad oma kohale. Wäikesed tüdrukud nihutasid koolilauad otse ridadesse, seadsid toolid oma paigale ja pesid koolitahwli puhtaks. Selsamal ajal pesid jälle wäikesemad poisid eeskojas kõik joogipeekrid puhtaks ja seadsid need kummuli riiulile, järgnewa päewa jaoks walmis. Selle järele walasid nad üle-jäänud wee ämbrist maha ja panid ta kum-muli kuiwama. Sellega oli õhtune töö tehtud ja lapsed läksid rõõmsalt koju.

Järgnewal hommikul tuli weel tähtsam osa tööd käsile. Küll oli ikka tüdrukutestel mõnikord hirm, kui nad tumedal sügisehom-mikul juba wäikse walgega koolimaja poole pidid sammuma, aga Anni oli julge meelega ja harjus sellega õige pea.

„Aga mis meie siis teeme, kui teised tüdru-kud, Salmela Saima ja Jänti Aino, weel tulnud ei ole," ütles Anni hoolitsedes kord kooliteel Maijule. „Meie ei ulata ju mitte lampisid põlema panema, ega tea ka muud tööd tegema hakata."

„Ära seda karda, et nad weel seal ei ole; nemad pole kunagi hiljaks jäänud," tröösti-s Maiju. „Sellepärast peabgi kooliõpetaja neist palju lugu, et nad oma töös alati nii hool-sad on."

„Aga kooliõpetaja peab ka minust lugu," kiitis Anni, „ja peab sinust ka, ta on ju mitu

korda sinu head lugemist kiitnud ja minu laulmist."

Nõnda kõneldes olidgi tüdrukud juba koolimaja juurde jõudnud. Oma rõõmuks nägid nad koolimaja ukse lahti olewat ja teadsid siis, et nendel mitte waja ei olnud üksinda koolitoas tegewusesse hakata. Ja läwest üle astudes nägidgi nad, et Aino eeskojas lampi põlema pani, kuna Karhula Willel ämber käes oli, millega wett tooma läks. Selsamal ajal wiskasid Jalgase Kalle ja Häkila Kusti süleſt puid ahju ette põrandale maha ja hakkasid neid ahju panema, Maukola Miku aga otsis eeskoja nurgast luuda, et sellega treppi puhastama minna.

„Küllap meie, Aino ja mina, ahjud küdema paneme," ütles Salmela Saima tulijatele; „wõtke aga teie, Maiju ja Anni, nüüd tolmulapid kätte ja pühkige koolilauad puhtaks."

Usinasti asusid lapsed oma tegewuse juurde ja üks-kaks-kolm olid warsti kõik tööd tehtud. Ja kuna waheajal ka poisid wälimise tööga korda olid saanud, kogusid lapsed kõik küdewa ahju juurde endid soendama.

„Kas sa panid ka eeskoja ukse ilusasti lukku?" küsis Karhula Wille Maukola Mikult. „Kooliõpetaja käskis, et kedagi enne kell kolmweerand kahekſat sisse lasta ei tohi."

„Panin õige kõwasti," wastas Miku uhkelt. See oli enda meeleſt tubli mees, olgugi et ta kaswupooleſt lühike ja nina temal alati tahmane oli.

„Kelle kord on täna hommikul juttu kõnelda?" küsis Anni. Seſt teadke, et lastel

maakoolis ikka moeks oli, hommikul ahju ees istudes ja wõileibasid maitstes üksteisele muinasjutta könelda.

„Häkila Kusti käes on kord," wastas selle peale Jänti Aino, kes Kustist wäga lugu pidas ja alati tema jutustamist kuulda tahtis.

„Ei ole kah," ütles selle wastu Salmela Saima. „Waid Karhula Wille pidi täna hommikul könelema." Saima oli nimelt wäga häbelik tüdrukuke ja ta kartis wäga, et jutustamise kord liig pea tema kätte tuleb, kui korrast hoolega kinni ei peeta.

Teised lapsed andsid Saimale õiguse ja siis hakkas Wille könelema. Ta jutustas imelikka lugusid tontidest ja nõidadest ja igasugustest muudest koledustest, mida aga teadis, ja ammuli suuga kuulasid lapsed seda, mille juures küll mõnedel nägu kahwatama lõi ja wärin üle keha käis, kuni wiimaks Jalgase Kalle juttu katkestas ja wahele ütles:

„Jäta nüüd järele; sa hirmutad ju wäikesed tüdrukud üsna ära, näed küll, et nad näost päris walged on ja wärisewad."

Aga Wille ise kartis oma jutu pärast weel kõige enam ja piilus ikka tuba mööda ümber, nagu kardaks ta igast nurgast tonta wälja ilmuwat.

„Ega meie ei kardagi," ütlesid selle peale ühel häälel Anni ja Maiju pahaselt. „Sul enesel on aga juba küll nutt kurgus."

Sellel waheajal oli juba ahi lõpuni küdenud; koolikell oli pool kaheksa ära löönud ja trepilt kuuldus kärsitult ootajate laste jalgade kobinat. Ja kohe oligi aeg käes lapsi

ſisse lasta. Korrapidajad wõtſid oma ülejäänud wõileiwatükid ja panid need käekotikestesse, siis tegid ukſed seltſilistele lahti; pea tuli suur koolituba rõõmsaid, kilkawaid lapsi täis.

Saima helistas koolikella ja kohe asusid kõik lapsed oma kohale. Kõigi kooli suur seinakell pühalikult ja pikalt oma kaheksa pauku. Päike oli parajasti tõusnud ja kallas oma heledat walgusesära läbi akna koolituppa. Kohe awanes kooliõpetaja elutoa uks ja tema astus aeglasel sammul koolituppa. Kooliõpetus algas.

13. Mustlased.

Kord ühel sügisesel päewal, kui Anni ja Maiju koolist koju tulid, nägid nad Koiwola talu kõrwal karjasmaal iseäralisi riidest tehtud majakesi olewat ning nende ümber tõmmunäolisi ja kirjude riietega inimesi liikuwat. Muud inimesed ütlesid, et need mustlased olewat. Karjamaa, kuhu nad paika pidama jäänud, oli laialdane, tasane männikukoht, kust mõni aasta tagasi metsapõlemine suurema osa puid ära oli häwitanud, nii et ainult mõned kõigetugewamad männid järgi jäänud olid, mille tüwid weel põlemisest mustendasid. Siia kohale jäid tihti mustlaste salgad, ühelt laadalt teisale minnes, oma teel puhkama. Nõnda olid nad ka seekord waipadest ja woodilinadest endale sügisetuulte wastu onnikeste moelised warjupaigad

walmistanud. Männiku keskele lagedale kohale olid nad aga hulga hagu hunikusse kannud ja sellest tubli tule teinud, mille ääres mehed piipu suitsetades pikutasid, lapsed aga kartulate küpsetamisega agarasti ametis olid.

Kui Anni ja Maiju mustlasi märkasid, hakkasid nad neid kaltsakaid inimesi, kes nende meelest wäga tigeda ja kohutawa näoga olid, õieti kartma, ega julgenud nendest mööda minna. Pealegi oli nendel hästi küll meeles, et kui mustlased kord waremalt siinpool käisid, siis kõik inimesed endid nende eest kõrwale olid hoidnud, kuna nemad kerjates ja warastades ühest talust ja wabadikukohast teise juurde hulkunud. Ka nüüd, kui Maiju ja Anni ettewaatlikult nendest hästi kaugelt mööda minema hakkasid, jooksis mustlaste hulgast salk lapsi neile järele ning nurusid nendelt raamatuid, leiba, isegi riideid nende seljast omale. Lapsed pistsid siis täie hooga kodupoole jooksma ning jõudsid hirmunult ja wäsinult pärale.

Aga kui Anni koju saades end juba täiesti arwas warjul olewat ja köögi uksest sisse astus, ehmatas ta üsna ära seda nähes, mis temale silma puutus. Sest siin seisid otse ukseläwel kaks õige kehakat mustlasenaist, kelle suured, mustjad silmad tuba mööda ümber piilusid, wahtides mida omale nõuda tuleks; pikad, mustad juuksed rippusid neil lahtiselt õlgasid mööda alla. Keset põrandat aga oli suur, tugewa-näoline mees põlwili Anni ema ees, ühtelugu nurudes:

„Armuline proua, pai pereemand, andke nüüd üks hõberublake meile waestele kehwa-

kestele — küll Jeesus, Maria teile kõik ära tasub."

Kui siis Anni hirmunult ema juurde jooksis warju otsima, märkas tema, et wõõral kuue ees õige suured hõbenõõbid olid — niisuguſed kui pool kanamuna, ning et tema üsna kena mees ja hästi riides oli. Teda õeldigi mustlaste juures nagu mõneks ülemaks ehk juhatajaks olewat. Et temale meelituseſt hoolimata raha mitte ei antud, hakkas ta omale kõwasti waſk-kõõginõusid nuruma, mida riiulil nägi olewat, seletades, need olla muidugi juba nii kulunud ja kõlbmatad, et nad enam midagi wäärt pole. Aga kui ta ka neid ei saanud, hakkas korraga koguni teist juttu ajama ja Anni ema kangesti Jumala needmisega ähwardama, nii et lapsel üsna hirm peale tuli. Kuid waheajal oli isa, sõõgitoas olles, wõõra mehe häält kuulnud ja astus korraga läwele. Seda nähes ehmatas pahane mustlane, pööras kohe ukse poole ja tõttas oma teed. Naised aga hakkasid omakorda nuruma; nendele korjas siis Anni ema riideid ja toidupoolist, mis näppu puutus, andis ka weel mõned pennid raha, kuid käskis siis kohe neil majast wälja minna. Waheajal oli Anni isa süle roninud, käed ta kaela ümber pannud ja küsis, hirmu päraſt weelgi wärisedes, sosistawa häälega:

„Isa, kas need on päris paganad ja kas nad üsna nõidudagi oskawad, nagu Maiju mulle ütles?"

„Need on waesed, koduta, õnnetud, wõõrad inimesed; neil pole isamaad ega mingit kaitset ega hoolitsust," wastas isa kaastund-

likult. „Sinul pole waja neid karta; siin kirikukülas ei tohi nad ometi midagi paha teha: meie peame nende peale halastama ja mõtlema, et nemadgi taewa Isa loodud inimesed on.“

See isa kõne jäi Annile sügawasti meelde, nõnda et ta selleſt saadik itka nende koduta rändajate waeste inimeste kohta haledat meelt tundis.

14. Sügishooled.

Ikka lühemaks läksid sügiseſed päewad ja sellega ühtlaſi wähenes wõimalus, et Anni kooliſt koju tulles koduste lastega wäljas mängida wõis, seſt koju jõudes oli ilm ju pime. Ja õhtuti hakkasid wäikeſed lapſed harilikult waraſelt unehõlma kippuma. Jussi ja Helmi jäid hämara tulekul juba magama ning ka Kallel lätſid oma mänguasjade juures kuſagil nurgas istudes, wõi jälle mõnes peidukohas olles, ſilmad kinni, nii et mõnikord terwe majarahwas teda otſima pidi hakkama. Nõnda oli tema kord magamamineku ajal kadunud kui tina tuhka. Wõite arwata ema ja lapſehoidja hädaldamiſt, kui poiſſi kuſagilt leida ei olnud, ehk küll teda igaſt nurgaſt otſiti ning woodite ja laudade alla waadati; käidi iſegi Üliste rahwa juures järele küſimas. Ka isa, kes muidu rahuliſe ja pikaliſe loomuga oli, ſai ſeekord kärſituks; ta heitis oma armſa ajalehe, mis korra nädalas kõigeſt maailmaſt lõbuſaid ja meeli erutawaid teateid tõi, nii et ta ſeda

ſuure õhinaga luges, rahutult lauale, tõuſis oma kiiktoolilt püsti ja ütles murelikult:

„Noh, kuhu ime kätte ſee poiſs ometi on ſattunud?“

Terwe maja oli ehmatuſes ja hirmus. Korraga tärkas emale meelde ka riidekappi waadata, ta tõmbas ukſe lahti ja — ennäe, ſeal magasgi wäike mees, iſa wanad tuhwlid pea all, rahuliſelt ja punapõskiſena, nagu kuningapoeg oma ſiidiwaibaliſes woodis. Kapi uks oli praokſile olnud ja nõnda oli ſiis poiſs kappi pugenud, oli ſeal tukkuma jäänud, päraſt oli keegi mööda minnes kapi ukſe kinni tõuganud ja lukku keeranud, nõnda et ſugugi arwata ei wõidud, teda ſeal ſees olewat. Iſa haaras asjalugu nähes oma kadunud wara rõõmuga ſülle ja kandis Emma kätte, et ſee uinuja riideſt lahti wõtaks ja magama paneks.

Aga ka Anni oli harilikult õhtul wara unine ja puges tihti kellegi märkamata ema ja iſa woodiſſe magama. Ja ſiis oli wanematel tütrega tegemiſt, enne kui teda nii kaugele ärkwele ſaid, et oma õhtuſõõgi wõis ära ſüüa, ſiis end riideſt lahti wõtta ja oma aſemele minna. Mõnigi kord läks aga lugu nii, et iſa mitte ei raatſinud tütrekeſt enam maguſas unes ſegada, waid wõttis ta hellalt ſülle, kandis Anni oma ſängi ja hakkas teda ſeal riideſt lahti wõtma, kuna ühtlaſi emale oma wäikeſeſt tütrekeſeſt juttu ajas. Waſt nii:

„Eks ſa waata ometi, kas pole ſee meie kullake nõndawiiſi magades õieti armas ja meeldiw!“ — wõi mõnda muud niiſuguſt meelituſt.

Aga kas arwate, et Anni kelmike ise kõigest selleſt midagi ei teadnud? Tema, terane lapſuke, ärkas enamasti alati ſiis kohe ülesſe, kui iſa teda oma tugewate käte wahele wõttis, aga ta oli ſiis wagune kui hiirepojuke, ſeſt tema meeleſt ei olnud midagi lõbuſamat tunda, kui iſa näpitſemine ta riiete, nööpide ja paelade kallal. Ta tegi ennaſt ſiis ikka õige ſügawasti magawaks, püſis liigutamatalt ja hoidis ſilmad kõwasti kinni, niikaua kui iſa temaſt emale ſoſistama hakkas, ſiis tõmbas oma huuled kelmikalt naerule ja püüdis altkulmu [illegible] iſa armaſt nägu näha. See märkas ſiis ka tütrekeſe kelmuſe-tegemiſt ja ſelle järele piſtſid mõlemad ühes naerma. Anni löi käed iſa kaela ümber, kes oma wallatu tütrekeſe põlwele tõstis ja lauſus:

„Wõi ſina, wäike üleannetu, laſed iſal waewa näha oma nööpide ja paelade kallal; noh, wõta ſiis nüüd ise ennaſt riideſt lahti; oled ju ſuur tüdruk!“

Ometi ei raatſinud iſa tütrekeſe ſängi ääreſt enne ära minna, kui ta oma wäikeſe kallikeſe teki alla kinni kattis ja temaga ühes õhtupalwe ära luges.

Nõnda läkſid ſügisõhtud lõbuſalt mööda, enamasti toas. Aga mõnikord tuli weel wäljas mõneſuguſt tegemiſt, milleſt ka lapſed wõiſid oſa wõtta.

Kord oli õieti ſelge ſügiſene päew. Hommik oli külm olnud ja ſel põhjuſel kardeti järgnewal ööl halla tulewat. Sellepäraſt käskis iſa kõige majarahwa kartulaid wõtma minna, ja kuna ka laſtel ſiis kooliſt waba päew juhtus

olema, olid Maiju ja Anni terwe päew nurmel ligi ning noppisid usinalt ülesküntud wagudest kartulaid korwi, mida täissaamisel wao keskel olewasse kotti kallasid. Wana komme nõudis, et kartulawõtjad selle töö juures omale põllul kartulaid küpsetada wõisid; see tegewus meeldis lastele iseäranis ja nad olid selles hooles esimesed. Põllu-osale, kust kartulad juba ära nopitud, tehti mulla sisse auk, selle üle seati ristati sületäis kasehalgusid ning pandi nad põlema. August wõetud muld aeti tulele nii ligidale kui wähegi wõis, nõnda et see hästi läbipalawaks läks. Kui siis kõik puud olid ära põlenud, lükati palawad söed, tuhk ja kuum muld augu serwale, auk aga täideti ilusate, suurte, waost nopitud kartulatega. Nendele aeti kuum muld, tuhk ja alles õhkuwad söed peale ja lõpuks pandi weel suur kiht külma mulda augu katteks, et soojus alles seisaks. Nõnda siis haudusid augus olewad kartulad pea pehmeks ja said muredaks küpseks, mida tüki aja pärast wälja wõeti ja õige suure lõbuga söödi, ka süte peal küpsetatud soolaräimede kõrwal. Selles tegewuses olid ka Kalle ja Jussi agaralt ligi.

Õhtuks saadigi kartulawõtmisega walmis ja ilusal ehapaistel, mis puude lehti ja paljaid wõsastikka kui ülekullatas, pöörati koju. Kuid see heledalt punetaw taewaserw ja tõusew wilu sügisetuul ähwardas tugewat öökülma tuua. Ja siis tuli Ülistele saunatee ääres olew naerismaa meelde. Sinna olid kewadel kõik wiljapuu-aiast ära lõigatud kuiwad waarmarja- ja sõstrapõõsaste wõsud ning ka tee-

äärsete lepikute liigwõsud wiidud ja seal ära põletatud. Põlemisekohale tuhasse oli siis Üliste naerisseemet heitnud ja nüüd olid sinna rammusale maale rusikasuurused ilusad, kollakad ja punasinikad naerid kaswanud, mille pealsed lopsakalt maast wälja kerkisid. Neid tahtis nüüd Üliste halla käest päästa ja meelitas selleks siis ka lapsi appi. Ta hüüdis neile lahkelt:

„Ae, lapsed, õe, tüdrukud, ärge nüüd koju minge, meil on weel tööd teha! Saunatee ääres seisab naerispõld hädaohus. Meie ei tohi seda pahural Hallihabemel ärawiia lasta. Kui tillukestel waheşt näpud juba külmetawad, siis wõib Emma nendega tuppa minna; meie teised aga wõtame naerid maast wälja, katame need ilusti niinemattidega kinni ja wiime hommikul koopa warjule. Kõige kenamad naerid wõtame kohe wälja ja küpsetame need maiusroaks" Lapsed olid kohe nõus, üks-kaks-kolm oli wäike naerispõld läbituhnitud ja naerid hunikus. Siis jooksid Anni, Kalle ja Maiju kiirel jalul tuppa oma kohmetanud käsa soldetule ääres soendama, hoolas sulane aga kattis oma wara naerismaal hoolega kinni.

Parajasti siis kerkis metsatagant kuu üles kui kullaratas ning heitis oma kumendawat walgust pimenewasse sügisõhtusse. Tüsedal sammul astus Üliste tuppa, peerukimp kaenlas, heitis need ahju peale ja ütles: „Kuiwage nüüd seal; küllap teid pea tarwis tuleb, õhtud lähewad juba külmaks ja pimedaks; täna öösel tulebgi kahtlemata hall. Aga eks ole selleks ka juba aeg — Mihklipäew warsti käes."

Anni ja Kalle ütlesid toarahwale head ööd ja läksid siis käsikäes isale ja emale oma päewatööst kõnelema. Kummagil oli õige suur ja ilus naeris käes, wanematele kostiks wiia. Nad said oma usinuse eest kiita ja uni maitses neile sel ööl õieti magusalt.

Järgmisel hommikul ülestõustes nähtigi maapind üleüldse hallas olewat. Ka tiigiweele oli õhuke klaasimoeline jääkoor peale tekkinud, mida lapsed kilgates jalaga ja puutükkidega katki peksid ja tükka wette pilduſid, nii et sulpsus. Õhus aga lendlesid kaebliku healega wäitsed tihased ja liginesid toale, nagu sealt sügisese külma eest warju otsides.

---

15. Tulekahju.

Mõni päew päraſt seda lõbusat sündmust tuli aga Annile ta elus esimene kurbtus, ja õige suur weel: tema lapsepõlwe armas ja ilus koduke põles maha!

Anni wanemate maja oli wana maawiisi järele ehitatud, nõnda et hooned nelinurgas seisid, nende wahel tasane, rohuga kaetud õueruum. Nelinurga ühes küljes oli elumaja, mille akende all maantee poole kena, hästi haritud wiljapuu-aed leidus. Elumaja wastasel küljel seisis peretuba, kus leiwakübsetuse ruum, pesuköök ja kaks kambrit peasulase Üliste pere jaoks oli. Paremal küljel leidus laut, tall ja keller, pahemal puuriit, ait ja kuurid. Aida ja elu-

maja wahel olewaſt wärawaſt läbi käis tee maanteele ja ſelle äärde oli mõlemale poole puude rida istutatud. Lauda ja ſulaſetoa wahelt wiis teerada ſauna juurde ja ſealt edaſi järweranda. Keldri ja elumaja waheliſeſt wäikeſeſt punaſeſt wärawaſt ſaadi wiljapuu-aeda. Puuriida ja peretoa wahelt läks tee nurmele ja ſealt hobuste kopli kaudu ſupelus-kaldale.

Sügiſene tegewus oli parajaſti kõige paremas hoos; tapeti loomi, keda ületalwe jätta ei wõidud, walmiſtati worſta, küpſetati kuiwi leibu*), nagu maal talwe ootuſel ikka tehakſe. Kolm päewa ühtejärge oli leiwaahju köetud ja leibu küpſetatud. Wiimane päew oli õieti tormine ja õudne, nagu hilja ſügiſel tihti juhtub. Õhtul tuli iſa rikkemalt reiſilt koju ja tõi ka kaugemalt wõõraid ligi.

Waewalt oli majarahwas magama läinud ja wiibis eſimeſes raskes unes, kui Üliſte oma toa taga olewas kambris toaſt raginat ja pahinat kuulis ning ſammalde ja puuſuitſu haiſu tundis. Tema kargas kohkudes püſti, tõmbas toakſe lahti ja nägi ehmatuſeks toa juba leekides olewat. Ta jooksis warmalt wälja, aga ukſe lahtitegemiſel tungis kõwa tormihoog ukſeſt ſiſſe, tuba täites, ja õhutas tule ſeda ſuuremale leegile. Üliſte ruttas elumaja ukſele, koputas ſeal mis ſuutis, ja kui üks wõõraſteſt, kes koputamiſt eſiti kuulis, toakſe awas, ei tarwitſenud ta enam küſida, miks rahwaſt üles aetakſe. Terwe perehoone oli täitſa

*) Wanemal ajal, oſalt weel nüüdgi, küpſetati Soomes ſügiſel terwe aasta leiwad ja kuiwatati aidas õrre otſas kõwaks, et ei hallitaks. Seks tehti leiwad õige õhukeſed, auk keskel.

tulemeres ja õue mõlemalt küljelt tungisid tuleleegid nähtawale, niihästi puuriida kui lauda poolt. Põlewa hoone katuselt lendasid tulesädemed ragisedes üle õue elumaja poole ja lõõskaw, tuline õhk löi läwelt waatajale wastu nägu. Kähku tõmbas Üliste ukse kinni, et tulesädemed sisse ei tungiks, ja ruttas silmapilk weel magajaid inimesi ülesse ajama. Aga pererahwa magamisetuppa, kus wanemad wäikeste lastega wiibisid, ei usaldanud ta otsekohe tungida, waid koputas uksele ja ütles, isa nime hüüdes:

„Tule ruttu siia — tulid weel wõõrad!"

Isa hüppas kähku sängist wälja ja kohe ärkas ka ema unest. Loomusunnil märkasid nad silmapilk, misugune wõõras majasse oli tulnud. Ehk küll magadistoa aknal tumesiniseid rullkardinad ees olid, tungis nendest läbi tuleleegi tugew paiste ja wärwis need üsna sini-punaseks. Aga wäga suur wanemate ehmatus ei olnud. Sest nemad olid tulekahjudega juba harjunud. Anni isa oli nimelt ühes wabrikus walitsejaks ja seal oli õige tihti põlemisi; wabrik oli üsna nende maja ligidal ja esiiti arwasidgi nad, et seal põleb. Kuid see arwamine rahuldas neid ainult silmapilguks. Sest äge walgusekuma õues ja wõõra hädaldaw hüüe ukse taga: „Ruttu, kiiresti!" selgitas neile jalapealt asja tõsist laadi.

Waheajal oli Annigi ärganud ja ka muu rahwas juba jalul. Wabriku kella löödi ägetalt ja ka kirikukell hakkas hüüdma. Üliste oli kähku oma lapsed naabritele teatust wiima saatnud, et nad appi ruttaks. Kustutamine

oli aga täitsa wõimata, seſt kõik taluhooned olid juba täies leegis. Usteſt ei saanud enam keegi käia. Aga tuule all olewad aknad löödi puruks ja nende kaudu pilluti tubadeſt wälja mida kätte saadi: riideid, toariistu, toidumoona — kõik ühte hunikusse.

Wana kuduja-eideke Maija-Leena haaras Anni sängist sülle, mässis teki ta ümber, jooksis temaga akna juurde ja hüüdis õue:

„Wõtke hoolega wastu!" Siis heitis kompsu akna all olewate käte wahele, kohe hüppas ka ise järele, haaras jälle lapsukese kompsuga oma kätte wahele ja hädaldas:

„Oh sa minu tillukene tuwike, sina mu südamelipsuke, sa waeseke jääd nüüd ka ilma koduta, otse niisama kui wana Maija-Leena. Oh sa mu oma kallis Anni, armetukene — oh, oh meid õnnetuid!"

Eideke armastas wäga Annit, armastas ka tema wanemaid, seſt need olid teda waremalt suurtel näljaastatel*) oma abiga näljasurmast pääſtnud.

Oma kurtmist awaldades sammus Maija-Leena lapsega põlewate hoonete juurest eemale maantee poole. Selle äärde jõudes märkas ta, et tekk Anni ümbert ära oli libisenud. Sellepärast seadis ta lapse maha seisma, et tekki ta ümber kohendada. Siin seisis nüüd wäike Anni waeseke paljasjalgselt oma pikas ööſärgis ja waatas kurwal pilgul oma kalli kodu poole,

*) Aastatel 1867—68, mil meie maalgi raskel toidukitsikust tunti, oli Soomes päris suur nälg. Tõlk. täh.

mis ragiſedes ja rakſatades põles, nagu mõni ſuur Jaanituli.

Äkki kihutas keegi loom temaſt mööda. See oli talu hobune — Kõrw ruun, keda Üliste weel wiimſel ſilmapilgul põlewaſt talliſt lahti päästa oli ſuutnud ja kes nüüd, ka ehmatanult oma koduta olekut tundes, wälja mööda ümber jooksis.

Waheajal oli eideke teki jälle Anni ümber ſeadnud ja ſammus oma raske koormaga wabrikuhoone poole, mis nüüd eſiti Anni koduks pidi jääma.

Mõne tunni jooksul oli terwe talu põhjani maha põlenud. Aga weel mitu päewa ſuitſeſid waremed korſtnate ümber, mis üksinda terweſt taluſt ſeisma olid jäänud, nagu leinamärgiks. Teiſel hommikul kooli minnes waatas Anni neid kohkumiſega ja walu löikas ſüdameſt läbi, kui ta ſeal muſtlaſi ja ligikonna kerjajaid lapſi oma wahel tülitſemas nägi, purustatud nõude ja muude asjakeste päraſt, mida nad tuha ja prügi ſeeſt omale ſaagiks wälja kaewaſid.

16. Wabrikuſſe aſumine.

Kui tulekahju kohal enam midagi teha ei olnud, läkſid peawarjuta jäänud inimeſed üksteiſe järele wabrikuſſe, kus tööjuhataja kohe Anni iſale oma eluruumid aſumiſeks andis; iſe läks wabrikumajaſſe elama. Üliste rahwas

aſus wabriku tööjuhataja leiwaküpſetamiſe- ja puuſepa töötuppa.

Kui aga kõik rahwas wabrikus koos olid, märgati, et wäike Helmi weel puudus, ja ſiis ehmatas ema wäga ära! Kas waheſt lapſuke põlewaſſe majaſſe ſiſſe ei jäänud? Ja otſatu hirmu mõjul, muidugi juba wäſimuſeſt ja meeleliigutuſeſt murtud, wajus ta minestanult maha. Anni iſa kandis teda ſohwale ja hakkas otſaeſiſt külma weega niiſutama.

Waheajal aga ilmus Helmi nähtawale. Ema oli teda ärewuſes läbi akna ühe noore tüdruku kätte ulatanud, kes tulekahju juurde tulnud, ning et ſee laſt mujale wiia ei teadnud, kandis ta Helmi naabritalusſe Koiwolaſſe. Sealt perenaene tõi ſiis hiljemini lapſe wabrikusſe wanemate juurde. Lapſe häält kuuldes toibus ema peagi oma minestuſeſt.

Ka wäike Juſſi oli hädaohus olnud. Tema ärkas majas tekkinud häälte mõjul uneſt üles, tuli kellegi märkamata woodiſt wälja ja jookſis kööki. Seal ſeiſis ta ſärgiwäel keſet põrandat, hoidis mõlema kätega kõrwu kinni ja imes oma huuli. Nõnda tegi Juſſi ikka ſiis, kui ta mõtetes oli ja teiſed teda ei märganud. Köögi kõrwal olew toidukammer oli juba täitſa tules, kuſt tule mõru ſuits ka kööki tungis, kuid lapſuke ei pannud ſeda tähelegi. Suureks õnneks juhtus iſa kööki, ja kui poeg teda nägi, ſirutas ta käe akna poole, mille läbi üle õue majapõlemine paiſtis, ja ütles lõbuſalt: „Näe, iſa, kui ſuur Jaanituli ſeal on!“

Iſa haaras aga poja kärmesti ſülle, ruttas juba põlema hakkawaſt köögiſt wälja,

mässis midagi riiet lapse ümber, astus akna juurde, kus Üliste naene parajasti juhtus olema, andis lapse ta kätte ja õpetas: „Wiige ta wabrikusse!“

Nüüd olid nad siis seal kõik õnnelikult koos, aga terwe majakraam, toiduwara ja ka enamasti riided olid ära põlenud; mis rutuga wälja toodud, seisid õues segamini laiali, enamasti lõhutud.

Kui ema jälle märkusele tulnud, oli juba hommikusöögi aeg käes, aga selles segadikus ei olnud muidugi wõimalik toitu walmistada ja seda polnud ka palju olemaski. Kuid korraga sõitis wabriku õuele hobune ja wankrilt kargas wälja Anni hea sõber ja ristiisa. Kohe ruttas ta tuppa, haaras kõige pealt Anni sülle ja küsis, omal silmad wees:

„Sa waene lapsuke, kuda sa nüüd ka elad? Kus isa ja ema on?“

„Seal nad on, teises kambris,“ wastas Anni, ja lisas lapselikult juurde: „Ema on haige ja isa on wäga mures ja meie kodu on ärapõlenud ja minu nukukapike põles ka ära, ja meil ei ole nüüd enam oma tuba.“

Nõnda kõneldes puhkes lapsuke, kellel seni nutt ju kurgus olnud, lausa nutma, otse suure häälega. Ja Anni nuttis, nagu ta oma wäikese südame sügawusest iganes suutis.

Aga ristiisa hakkas teda kohe troostima: „Ära nuta ühtigi, Annike; küll sa saad warsti jälle uue kodu ja ka uue nuku. Ristiisa saadab warsti sulle õige ilusa; ma ostsin selle linnast jõulukingiks, aga sa wõid seda juba

nüüd kätte saada. Siis lähebgi su meel kohe rõõmsaks."

Nõnda kõneldes pani ristiisa lapsukese sülest maha ja läks Anni isaga kõnelema. Kui ta seda oli troostinud ja tema kätt südamlikult pigistanud, sõitis ta jälle kiirelt kodu, kust siis suure pätsi päris wärsket leiba, kaks terwet tapetud lammast, ja muud toiduwara wabrikusse saatis, Annile aga õige suure ja ilusa nuku, kellel koguni kõrwarõngad kõrwas olid. Siis sai Anni jälle rõõmsaks ja asus warmalt Maijuga ametisse, nukule kena nime wälja mõtlema ja kohta otsima, kus nad temaga rahulikult mängida wõiks.

17. Sügisõhtute lõbud.

Wähehaawal hakkasid esimesed rasked ja põrutawad mälestused oma põlenud kodust Anni isal ja emal tumenema ning nad asusid oma järelejäänud asju uues kodus korda seadma. Et eluruumid seal nende jaoks liiga wäikseна tundusid, laskis wabriku tööjuhataja kohe ühe suure toa ligi ehitada, eeskojaga ja werandaga. Aga ikka oli tule-õnnetus Anni isale suure löögi annud, ta oli õieti kurwameelne ja Annile näis isa palju wanemaks läinud olewat. Anni emagi oli isa muutumist tähele pannud, ja sellepärast otsustas ta temale sünnipäewaks õige suurt rõõmu walmistada. Selles tegewuses oli temal aga ka laste

abi tarwis, milleks need ſuure heameelega nõus olid.

Anni ema oli igaſuguſes tegewuſes õieti oſaw ja leidlik inimene. Peale muu oskas ta iſegi õige iluſaid wäikſeid luuletuſi mõne juhuſe jaoks kirjutada. Nüüd walmistas ta iſa ſünnipäewaks õige iluſa õnneſoowiſalmiku. Sünnipäewa eelmiſel õhtul kutſus ta ſiis lapſed enda juurde ja teatas neile oma mõtet, homme hommikul iſa lauluga üles äratada ja temale wäikeſt rõõmu teha, milleſt lastele alles hommikul ligemalt ſeletada lubas. Nüüd oli neil waja Emmaga ühes metſa minna ja ſealt kanarpikka ja palukawarſi tuua, mida temal waja olla. Kärmesti ruttaſid lapſed metſa ja leidſidgi oma rõõmuks õige rohkesti haljaid okſi. Nendeſt walmistas ema Emma abiga õieti kenad ja peenikeſed wanikud, mis ſiis korwi pandi ja homſe jaoks warjule peideti.

Järgnewal hommikul õige waraſelt tuli ema kikiwarwul ſõõgituppa, kus lapſed magaſid, ajas nad üles, ja kuna Emma tuba koriſtas, korraldas tema kena elawate-piltide kujutuſe jaoks asju joonde. Iſa magamiſetoa ukſe ette ſeati ſõõgilaud, kaeti ſee ſuure, walge linaga ja ſelle peale paigutati wähem laud, millele ka lina peale laotati. Haljas wanik pandi lookamiſi laua äärtpidi rippuma, ſõõgilauale ſeati aga mõlemad pojad, pikas walges riides, ſeisma, teine teiſelepoole wäikeſt lauda, mille peale Annike tõsteti. Ka tema oli walges riides, mis wõõ kohalt ſiniſe paelaga kinni oli ſeotud. Lastel olid kõigil wäikſed haljad pärjad peas. Laua taha jäi ema iſe warjule

seisma, kuna ta enne laua kõrwal olewa riidekapi peale neli põlewat küünalt oli seadnud, nõnda et walgus otse laste peale langes. Kallet kästi nüüd end teise põlwe peale lasta ja käed risti panna. Anni seisis pühalikult sirgelt oma kõrgel kohal, paremat kätt taewa poole sirutades Jussi aga seisis teiselpool lauda rahulikult. Nõndawiisi pidid lapsed kujutama Usku, Lootust ja Armastust. — Oli asi nii kaugel, tehti magamisetoa uks lahti. Ema hakkas liigutusest wärisewa häälega oma õnnesoowi salmikut laulma ja kui siis isa seda kuuldes silmad lahti lõi, oli ta otsata imestanud seda ootamata rõõmu nähes, mis temale walmistatud. Südamest liigutatult kuulas ta laulu, selle usaldust ja julgustust äratawaid sõnu, mida otse ta oma armsama wiisi järele lauldi. Kui siis laul lõppes, ruttas ta rõõmust wälkuwil silmil sõõgituppa, peidus olewat ema tänama. Siis tõstis ta oma armsad wäikesed ükshaawal laualt maha, suuteles neid ja ütles:

„Nüüd ei ole ma enam sugugi murelik suure õnnetuse pärast, mis mulle juhtunud. Olgugi et mul wäga palju wara ära põles, kõige parem on ometi alles jäänud, — sina, armas ema, ja teie, mu kallid lapsukesed. Jumal olgu tänatud selle armu eest!“

Sellest päewast saadik muutus isa meel jälle; rõõmsalt talitas ta nüüd oma armsate seltsis. Ja kui õhtuti lastele uni peale tikkus, nii et nad enne woodisse minema kippusid, kui õhtust süüa ja pesta olid saanud, siis kogus isa nemad oma ümber, pani sõõgitoa ahju

põlema, seadis lapsed tulepaistele, wõttis oma puusepa-tööriistad wälja ja hakkas lastele jõulukinkisid walmistama: regesid, hobuseid, toolisid, laudu ja igasugu muid asju — põlenute asemele. Selle juures kõneles ta neile lõbusaid muinasjutte, mida lapsed tähelepannes kuulasid.

Nõndawiisi ligines jõulupüha ja igal õhtul seati ikka midagi pühade jaoks walmis. Isa tõi linnas käies sealt ka weel hõbedatud, kullatatud ja läikiwat paberit ligi, millest lastega ühes jõulukuuse ehtimiseks ilusaid roosisid ja tähekesi walmistas. Ka lõigati neist wäikseid kotikesi, kuhu maiusasjad sisse pandi, puu külge riputamiseks. Peergudest tehti ilusad küünlajalad. Kõigi nende talituste juures lätsid laste õhtutunnid wäga lõbusasti mööda ja jõulu jõudis ikka ligidamale.

Nädal enne pühi tuli siis ka igatsetud küünlawalamise-päew kätte. Ema keetis hulga raswa ja tegi sellest kolmeharalised küünlad, tubade walgustamiseks ja puu-ehteks. Isa laskis Ülistel metsast õige ilusa jõulukuuse tuua ja sellele kena jala alla teha.

Päew enne jõululaupäewa toodi see aegsasti tuppa sulama. Sellega olid jõulud oma rõõmuga kätte jõudnud.

---

18. Jõuluõhtu.

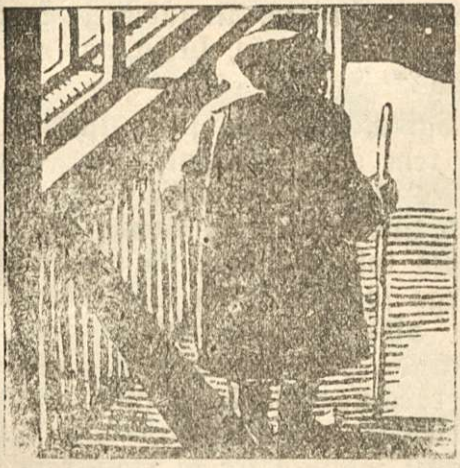

ui lapsed jõululaupäewa hommikul üles ärkasid, ootas neid iseäralik lõbu. Ilmad olid seni ikka weel sügisewõitu olnud, pühiks aga tuli ilus täis talwe kätte. Öö jooksul oli palju lund sadanud ja see kattis terwe maapinna nagu ühetasase puhta, walge waibaga kinni. Küll oli juba ennegi mõnikord lund sadanud, aga wähe, ning tuul oli selle ikka sinna-tänna hangedesse ajanud, mille wahele tühjad paigad jäid, kus paljas maa wälja paistis. Nüüd aga oli lund igas paigas küllalt ning kõik maapind ja puud seisid nagu uues, walges riides. Öösel pilwes olnud ilm oli selgeks läinud, päike paistis heledalt, ja selle kiirte käes särasid lumekibemed puude okstel, pöösaste otsas ja aiateiwastel. Wäikesed

linnukesed lendasid üheſt puuſt teiſele ja näiſid öieti imestawat, miks nende toidulaua üle nüüd nii imelik kate oli pandud.

„Näe mis kena, — nüüd on talw, nüüd on jõulud käes!“ kilkasid lapsed üksteiſe wõidu ja awaldasid oma rõõmu ka muudele. „Waata ometi, Emma, kui läikiwalt lumi sätendab! Too ruttu meile riided kätte, et wõime minna ühes Üliſtega rehe juurde, linnukestele kaerawihkusid otſima. Eks ſa näe, kuida nad omale toitu igatſewad?“

Kohe olidgi nad riides ja jooksid täies talwemundris rehe juurde, kelgud taga. Sealt tõid nad igaüks kaerawihu wälja ja paluſid iſa, et ta need lindudele jõulutoiduks paneks. Selleks oligi iſa kohe walmis; ta otſis raudkangi, lõi ſellega sõõgitoa akna alla külmanud maaſse augu, pistis ſinna kärbiku ſiſſe ja ſeadis ſelle harude otſa kaerawihud. Warsti wõiſid lapsed rõõmuga waadata, kuda wihkude ümber linnukesed koguma hakkasid — warblaſed ja tihaſed; wahel juhtus ſekka ka mõni rähnake ſinna toitu maitsma. Lõbuſalt ſädistades lendasid nad ſelle järele jälle ära, lapsi oma häälekestega nagu jõulutoidu eest tänades.

Kuna lapsed õues lõbutſesid, oli wanadel inimestel köögis kibe tegemine. Seal keedeti jõuluſülti, küpſetati saia, ja ema walmistas ikka ühtelugu uuſi pätſikeſi. Lastel hakkas otſe ſuu wett jooksma kõiki neid häid asju waadates.

„Kas meie juba jõulukuuske ſiſſe ei too?“ nõudis Anni kohe lõunaſõõgi järele. „Oleks nii wäga kena ſeda juba ehtima hakata.“

„Oota aga, kohe teeme seda," wastas isa. Warsti laotatigi põrandale puhas, walge lina, toodi kuusk, paigutati selle peale, ja siis algas ehtimine, milles lapsed usinalt kaasa aitasid. Roosid ja hõbetähekesed, paberikotid maiustustega, piparkoogid ja kringlikesed — kõik said kuuse okstele oma paraja paiga. Kui siis ilm hämaraks läks ja muud tööd walmis said, oli ka jõulukuusk täies ehtes ja nüüd wõis pidu hakata.

Üliste rahwas, Emma ja muud teenijad ning wana Maija-Leena — kõik tulid suurde söögituppa kokku, kus kuusk tule-ehtes säras. Isa luges armsa jõululoo ette ja kõik laulsid jõululaulu ligi. Selle järele seadsid lapsed endid jõulukuuse ümber ringi ja laulsid käies oma õpitud jõulusalmikesi.

Seda lõbu segas aga äkki eeskojast kuuldaw jalgade kobin, nagu oleks keegi seal jalgu lumest puhastanud. Lapsed jätsid oma laulu kohe katki ja waatasid uudishimuga ukse poole.

„Ärge kartke — see on jõulumees," rahustas isa. Kuid ometi jooksid lapsed nagu kartes isa seljataha. Wõi nüüd tuli siis see jõulumees, keda nad terwe sügisaja olid oodanud, kellest ema ikka oli kõnelenud, et see alati uste ja akende taga seiswat ja terawalt kuulawat, kas majas ka head lapsed on, wõi mitte. — Nüüd nad kartsid teda ja jooksid ta eest pakku. Ei tea, kas nad oma meeles arwasid, et nemad mitte küllalt head pole olnud, wõi oli wast muu põhjus?

Tasakesi awanes eeskoja uks ja sellest astus sisse suur, lumine mees, turjal suuri kompsusid

kandes, millest lapsed oma kohmetuses esiti aru ei saanud, mis need õieti olid. Pikkamisi pani ta oma kraami maha, astus sammu isa poole, kummardas wiisakalt ja küsis tõsise, pühaliku häälega:

„Kas siin majas on häid lapsi?"

Aga enne weel kui keegi wastata sai, ruttas ta kohe Anni juurde, tõmbas ehmatanud lapsukese sülle ja tõstis teda, enne kui Annike suud lahti teha sai, oma ligitoodud wäikese kena kiiktooli peale. Alles kui Annike toolis juba kindlalt istus, usaldas ta seda imelikku jõulumeest waatama hakata. Ja enda rääkimata rõõmuks tundis ta selle otse oma wana hea tuttawa olewat — see oli puusepp Hakarainen. Rõõmsalt plaksutas ta käsa ja hüüdis:

„See on ju Hakarainen — waata, waata, mis Hakarainen meile toonud; kas Anni selle siis omale saab?"

Aga jõulumehel polnud mahti wastata. Temal oli juba Kalle süles ja seadis seda nüüd kiikhobuse selga, mille ta ka ligi oli toonud, mida aga Anni polnud märganud. Nüüd alles läks rõõm õieti lahti. Lapsed hoidsid iga üks jõulumeest ta kuuehõlmast kinni ja kippusid ta sülle. Seda lubasgi lahke jõulumees. Kui ta siis tassi täie palawat theed oli joonud ja ema temale suure kompsu igasugust jõulutoitu ja maiustusi koduwiimiseks ligi annud, läks ta minema.

Selle järele algas muude jõulukinkide jagamine ja igaüks sai oma osa. Rõõmu maitstes läks aga aeg juba hiliseks ning lastel hakkas

juba uni silmi tikkuma. Ka wanemadgi tahtsid puhkama minna, — nad olid ju wara hommikust saadik jalul ja esimesel pühal oli waja aegsasti ülewal olla, et jõulukirikusse minna.

Jõulupüha hommikul wara äratas kirikukellade helin ja möödasõitwate kirikuliste aisakellade kõlin lapsed magusast unest üles. Kohe olid nad ärkwel — oli nendel ju talwe kõige tähtsam päew käes, mil jõululõbu täiesti maitsta wõisid.

---

19. Kewade rõõmud.

Jõulust kewadeni libises aeg ruttu mööda, nagu kelk allamäge. Aga wahel oli ikka õige pikk tee: Põhjamaa pakane talwe, pärastpoole läikiwad, heledad päewapaisted.

Lund sadas tihti õige rohkelt, see mattis põõsad ja aiateiwadgi oma peitu, tasandas maapinna lohud ja täitis kraawid, kattis kiwid, walmistas nõnda wäljadele ilusa, walge lagendiku, tegi ka Sawijärwe poole kalduwale mäekaldale toreda liutee. See sai hästi libedaks weel selle kaudu, et talwe ajal järwest Kõrwiga wett toodi, wabrikusse, kus kaew kuiwaks jäänud. Weewool loksus waadist ikka teele wett maha, mis sinna kohe jäätas. Ning nõnda oli lastel suur lõbu Emmaga seltsis liugu lasta! Parema hoo saamiseks walati õhtuti suure puukelgu jalased weega ja seati siis kelk õue seina äärde püsti, nii et jalaste alla libe

jäätis külmetas, millel kelk õige kergelt edasi libises. Kelk oli nii suur, et sinna kõik lapsed peale mahtusid, Emma aga seisis taga jalastel seda juhtimas. „Oh mis lõbu liugu lasta," hüüdsid lapsed üksteise wõidu, kui mäest alla libistasid, mille juures peenike lumi nendele näkku lendas.

Sawijärwe juurde, kaldast wähe eemale, oli isa Käsul Üliste oma Kõrwiga lumesse iluse ringtee ajanud, ringi keskele oli puupakk seatud ja sellesse wibu pistetud, mille ots ringteeni ulatas. Selle wibu külge sidus Emma kelgu ja nõnda saadi tore pöörkiik. Polnud muud kui pandi lapsed kelgule istuma ja see liikus Emma lükkamisel ringiratast paku ümber, ruttu ja lõbusalt, nagu kiik õhus. Anni oleks seda lõbu ei tea kui kaua jätkanud, aga wäike Jussi hakkas kõwa keerutamist kartma ja nõnda pidi mäng mõnikord pooleli jääma. Aga järgnewal päewal alustati seda jälle uue waimustusega.

Nõnda kulus kesktalwe aeg lõbusalt.

Aga kui Madisepäew möödas, hakkas päike ikka heledamalt ja soojemalt paistma ja nõnda suurte hangede harjasid allapoole suruma; päikesekiirte all painutasid nad oma kukalt ikka enam madalamaks. Hoonete räästastelt aga rippusid suured purikad alla, nagu pikk jääst habe. Päewad pikenesid ja läksid soojemaks, aga ööd olid alles külmad, ja mis päewal sulas, see öösel külmetas. Nõnda tekkisid hangedele libedad kaldad. Kui siis kenadel kewadepäewadel mõnikord koolist waba aega saadi, nõnda et ka Anni ja Maiju kodu wõisid

olla, siis alles oli lastel õieti pidupäew. Emma eesotsas, ruttasid nad juba hommikul wara oma kunsti katsuma, ja kui mäest alla lastes enne mõnigi kord kukerpalli oli heidetud, torkas Emmale, kes ikka leidlik inimene oli, möte pähe, kõik suusad kõrwuti panna, ja siis pisteti kõigist suusarihmadest suusakepp läbi, nõndawiisi sai õieti suurepäraline ja lai kelk, millele lapsed kõik ritta wõisid istuda, Emma ise aga seisis püsti ja juhtis kepiga rege, mis tuulekiirul kallast mööda alla lendas. Niiwiisi oli jälle uus lõbustus leitud. Mis sellest, kui jalanõud ka wahel märjaks said — koju jõudes pandi muidugi kohe kuiwad jalga. Nõnda oli siis lastel lõbu laialt.

See liuaeg aga ei kestnud kaua. Sest päike hakkas ikka kõrgemalt käima ja soojemalt paistma ning ta kiired suudlesid ikka mõjukamalt hangedel särawaid lumesädemeid. Ja lumi muutus nende all ikka pehmemaks, pärast sai üsna wedelaks. Siis ei wõinud lapsed enam suusadega ja kelkudega wäljas liikuda, waid pidid koduõuel püsima. Aga ega sellega nende lõbud sugugi ei lõppenud — nad otsisid ja leidsid selleks kohe uusi teid. Labidad toodi wälja ja peagi oli pehmest lumest õige suur lumelinn walmis tehtud. Selle keskele seati kõrge torn, ning selle otsa walmistati ümmargustest lumepallidest latern. Torni ümber tehti majad ja nende ette lumewallid, mille peale wäikesed kuusekesed ehteks istutati; torni laternasse aga pisteti küünal, mis pimeda tulekul põlema pandi ja siis linnale imelise walgustuse andis. Muidugi oli linnal ka oma

wägew wäraw ja sellele wahiks pandi tugew lumemees. Kui siis lapsed õhtul söögitoa aknast oma ehitust waatlesid, näis see nendele kuuwalgusel, ühes tuksuwa laternatule walgega, kui mõni tore kuninglik loss olewat, nagu isa nendest oma juttudes oli kõnelnud, kuhu mõni ausameelne kuningapoeg oma kehwast kodust toodud mõrsja oli wiinud.

See lõbutunne ei wäldanud aga lastel kaua. Sest kui nad ühel hommikul unest ärkasid ja pilgu aknast wälja heitsid, nägid nad õues õige jämedat wihma sadawat, ja seda jätkus mitu päewa järjestikku. Wihma käes sulas ja lagunes laste uhke lumelinn warsti, kõik õue ja teed said wett ja pori täis. Ei saanud nüüd Anni ja Maiju ka muidu enam kooligi minna, kui et neid Kõrwiga sinna saadeti.

See wastumeelne aeg läks aga peagi mööda ja päike hakkas jälle selgelt paistma. Kui siis maa nõnda palju ära tahenes, et lapsed kodu õuest kaugemale wõisid minna, leidsid nad oma suureks rõõmuks metsas puude ümber juba kuiwaks saanud kohti, kust palukawarred wärskelt ja haljalt oma päid üles tõstsid. Ja ligemalt waadates nägid nad mõnes kohas ka sügisel sinna jäänud punakaid marjugi paistwat. Kilgates hüppasid lapsed ühe puu juurest teisele, noppisid palukaid ja pistsid suhu.

Järgnewatel päewadel metsa tulles nägid nad, et kuiwad kohad ilka laiemaks läksid ja wiimased lumeraasukesed ära kadusid. Weetirekesed niriseşid lõbusalt järwe poole ja juba kõlas ka mets linnulaulu sirinast. Loodus oli muusikat täis.

Ja nüüd oligi ka juba täis suwi tulekul. Kooliaeg lõppes, lapsed jäid koju, ja kõik nende suwised lõbud, millest eespool kuulsime, algasid jälle uuesti.

Aga selle järele tuligi Annile uut moodi elu kätte. Tema wiidi linna kooli. Kuid kas teie arwate, et kellegil teisel lapsel kunagi nii lõbus elu on olnud, kui wäikesel Annil oma lapsepõlwe kewade ajal, enda õrnas wanemate kodus? Mina seda küll ei usu.

Suom. last. kirj. 3.
Kaila